

SADA ON SEAL...

Eesti Reggio Emilia Ühing 2024

Koostas Eesti Reggio Emilia Ühing koostöös ühingu liikmete Anne Oona, Leila Janno, Ingrid Randpalu (Tartu Eralasteaed Terake), Inna Männiste (Tartu Lasteaed Ristikhein) ja Gaidy Tuulega (Ülenurme Lasteaed Nurmepesa), koostööpartneritega Tartu Erakoolist (Taavi Kreitsmann, Meelis Brikker) ning Maria Jürimäega (Tartu Ülikool).

Väljaandja Eesti Reggio Emilia Ühing

Ilumumisaasta 2024

SISUKORD

EESSÕNA.....	7
ASJAD SÜNNIVAD JUHUSEST.....	8
IGAL LAPSEL OMA PÄEV!.....	19
NEMO PÄEV - KALAPÜÜDMINE EMAJÕEL.....	21
FIONA PÄEV AHJAL KALAKASVATUSEGA TUTVUMAS	21
JAKOBI PÄEV EMAJÕEL SEIGELDES.....	22
OLIVERI PÄEV PESAKASTE MEISTERDADES.....	23
BENJAMINI PÄEV MÖÖDUS TANTSIDES	23
KEILI PÄEV HÜPPAMINE MUUSIKA SAATEL BATUUTIDEL	24
TIMO PÄEV VÕRUMAAL	24
OTI PÄEV POLITSEI TÖÖGA TUTVUMAS	25
KOHTUMISED SÕEGA. KOHTUMINE TUNDMATUGA.	31
EELLUGU.....	31
ESIMENE KOHTUMINE.....	32
TEINE KOHTUMINE	33
KOLMAS KOHTUMINE	34
NELJAS KOHTUMINE	35
VIIES KOHTUMINE.....	36
KUUES KOHTUMINE	38
SEITSMES KOHTUMINE.....	39
KAHEKSAS KOHTUMINE.....	40
ÜHEKSAS KOHTUMINE	41
KÜMNES KOHTUMINE	42
ÜHETEISTKÜMNES KOHTUMINE	42
KAHETEISTKÜMNES KOHTUMINE	43
KUIDAS PILVED TAEVAS PÜSIVAD?.....	45
KALAHUVILISED	55
PROJEKTI ALGUS JA HUVI.....	55
LOOVUS, TEADMISED JA LAPSESUU.....	56
PÕNEVUST JA HUVI ANTUD TEEMA VASTU SUURENDASID ERINEVAD TEGEVUSED.....	56
LOOD JA MUINASJUTUD	58
LASTE MÕTTEID KUULDUD LOO PÕHJAL	59
PROJEKTI KÄIGUS TEKINUD MÕTTED JA TÄHELEPANEKUD	61
PROJEKT ON KORDALÄINUD, KUI SEE JÕUAB LASTEAIAST KOJU, KODUST LASTEAEDA	62
LAPSEVANEMATE MÕTTEID LASTES LOODUSKOMPETENTSI KUJUNDAMISEST	63

Laps on tehtud sajast.

Lapsel on sada keelt, sada kätt,

sada viisi mõelda, mängida ja rääkida.

Sada, alati sada viisi kuulata, imestada ja armastada.

Sada rõõmu laulmiseks ja mõistmiseks sadat maailma,

loomaks sadat maailma unistamiseks.

Lapsel on sada keelt

(ja sada, sada, sada veel),

aga nad rõõvivad talt üheksakümmend üheksa.

Kool ja kultuur eraldavad pea kehast.

Õpetavad teda mõtlema ilma käteta, tegema ilma peata,

kuulama ja mitte rääkima,

mõistma ilma rõõmuta

armastama ja imestama ainult lihavõtete ja jõulude ajal.

Lapsele ütlevad: avasta maailma, mis on juba olemas

ja sajast nad varastavad üheksakümmend üheksa.

Lapsele ütlevad: mäng ja töö, teadus ja ettekujutus,

taevas ja maa, mõistus ja unistus on asjad, mis ei kuulu kokku.

Nad ütlevad, et sadat ei ole olemas.

Laps ütleb: "Vastupidi, sada on seal!"

L. Malaguzzi

EESSÕNA

Elada hetkes, rõõmustada ehedalt, näha nähtamatut, kogeda mõõtnatut, mõelda mõeldamatut, aktsepteerida tundmatut, unistada piirideta või olla lihtsalt olemas on lapseks olemise privileeg. See on aeg, kus sajal viisil mõtlemine või sajas maailmas uitamine on võimalik ja loomulik olemise viis. Sellel ajajärgul kogetu vormib inimesi mõõtnatul määral. Me saame nendeks, kes me oleme, maailmade kaudu, mis meile lapsepõlves avanevad või ka suletuks jäävad.

Käesolevas kogumikus räägivad lugusid lastest ja iseendast õpetajad, kes oma tööks on inspiratsiooni leidnud Reggio Emilia pedagoogilisest lähenemisest. Nendes lugudes tulevad esile selle pedagoogilise lähenemise aluspõhimõtted. Lapsed on usaldusväärsed ning võimekad õppijad, kes avastamisvõimalustest rikkas keskkonnas suudavad paljuski ise oma õppimist korraldada. Seda, tõsi küll, teiste inimeste ja ühiskonna kultuurvarade toel. Lapsed õpivad ümbritsevat maailma tunnetama, vaatlema, enesega seostama ning seda mõistma keele, kultuuri ning rikka suhtemaailma kaudu. Seejuures olles ja jäädes alati oma kasvamises peategelasteks.

Lapsel on kolm õpetajat: keskkond, teised lapsed ning kõik täiskasvanud. Üheks tervikuks muutuvad need kolm osapoolt kuulamisest ja märkamisest alguse saanud dialoogide kaudu. Siira huvi tundmine, mille üle lapsed arutlevad, märkamine ja kuulamine, millega nad tegelevad või millele enda ümber tähendust otsivad kuuluvad õpetaja igapäevaste tegevusmustrite hulka. Nii saab alata teekond iseendast ja maailmast teadlikuks saamise kohta teineteist kuulates, mõtetest innustudes ja teineteisega arvestades. Laste maailmad saavad rahumeelselt eksisteerida kõrvuti täiskasvanute omaga ning teineteist täiendada. Täiskasvanul tuleb vaid tunnustada lapsepõlve, aktsepteerida lapse õigust oma häält kuuldavaks teha ning uskuda ja veelkord uskuda, et imelised sada on seal...

Järgnevatel lehekülgedel kohtuvad laste ja õpetajate mõttemaailmad, unistused, avastused ja rõõm koos tegutsemisest. Täname kõiki, kes kogumiku sünnile kaasa aitasid: lapsi, kes lugudele ainekud pakkusid; õpetajaid, kes lastega toimuvat tähelepanelikult jälgisid, dokumenteerisid ja nende lugude kaudu toimunu nähtavaks muutsid; mentoreid, kes õpetajaid lugude kirjutamisel nõuannetega toetasid ning kõiki Eesti Reggio Emilia Ühingu liikmeid jätkuva innustumise eest.

ASJAD SÜNNIVAD JUHUDEST...

Ingrit Randpalu Tartu Eralasteaed Terake õpetaja

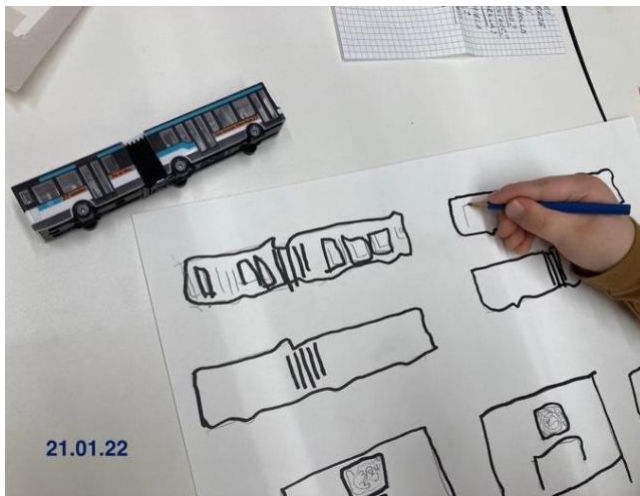
Novembrikuu. Ega tegelikult oli meil käimas hoopis teine projekt, kus tegelesime liikuva inimese uurimisega. Siis ma jäin haigeks. Mind tuli asendada inimene, nimetan teda edaspidi oma heaks abiliseks, kes rühma tulles tundis, et ta ei oska käimasoleva projektiga kuidagi edasi minna. Ta polnud ju sellega tegelenud ega teadnudki, kus kohas me omadega oleme. Aga sellel minu heal abilisel oli üks raamat, mille ta võttis rühma kaasa ja luges lastele ette. Nimelt see raamat oligi see suurepärane juhus, millest meie, algselt „Tähelinna“ ja hiljem juba „Minu linna“ projekt alguse sai. Henno Käo raamat „Tähestikulinn“ inspireeris lapsi sedavõrd, et nad hakkasid joonistama tähestiku tähti kui elavaid inimesi ja hakkasid nendele tähtedele elusid välja mõtlema ja keskkonda ehk tähelinna looma. Loomine käis nii, et joonistati paberile majasid ja teisi ehitisi, mis ühes õiges linnas kindlasti peavad olema. Majad pandi rühma seinale. Nendesse majadesse asusid elama meie tähelinna tegelased ja hakkasid elama oma igapäevaelu. Lapsed mängisid, fantaseerisid ja rääkisid oma lugusid linnas elavate tähtede kohta. Nendest lugudest koostasime raamatu, seda küll alles kevadel.

Käisime lastega linnaruumis erinevaid ehitisi ja tänavaid vaatlemas, jälgisime aeg-ajalt Lõunakeskuse ringteede ehitust, et olla kursis uuemate suundadega linnaarhitektuuri vallas. Arutlesime lastega selle üle, milline on hea linn, kus tahaks elada. Minu esimene AHHA oli see, et olime leidnud, täiesti juhuslikult, teema, millest olid huvitatud kõik lapsed! Mind inspireeris see, kuidas laste loovus läks tähelinna loomisel lendama. See, kuidas juba algusest peale nad tegutsesid koos ja eraldi, ühise eesmärgi nimel luua see linn. Täiesti uskumatu ja äge!

Niisiis linnaruum oli ajas muutuv – loodi uusi ehitisi, vanad võeti maha või koliti teise koha peale. Üks poiss oli väga vaimustuses bussidest ja bussiga sõitmisest. Ta rääkis oma kogemustest ja fantaasiatest seoses antud teemaga. Ta joonistas tähelinna liinibussid ja määras marsruudid.

Kaarel: „Buss läheb alati Lõunakeskusesse ja peatub siin ja siis ta läheb vahepeal edasi ja vahepeal läheb puhkama. Vahepeal läheb Ville juurest ka läbi (punane maja pargis). Siin on Teaduspark ja Riia ring. Ja siis Kesklinn 2 ja siis sõidab veel Rajast.... Rohkem bussipeatusi meil praegu pole, aga neid peab pärast juurde tegema...”

Kuulates, mida lapsed veel tähelinnas mängides räägivad:

Ville: „Mulle meeldib elada metsa sees. Seal on nii vaikne ja teisi pole näha. Mulle meeldib rahulikult olla. Ma tegin metsa linna.“

Raul: „Mulle meeldib pargis käia, jalutada ja raamatut lugeda. Seal on rahulik.“

Kuulasin ja märkasin, mida lapsed mängides rääkisid, mis oli nende huvi. Lapsed arutlesid linnaruumi loomise üle, planeerisid ja tegid koostööd erinevate objektide loomisel. Lapsed olid aru saanud, et koos tehes saab kiiremini. Lapsed tajusid, et ühiselt luues ja tehes on tulemus parem ja võimsam. Oli tekkinud arusaam meeskonnatöö kasulikkusest. Koostöine tegutsemine ühise eesmärgi nimel motiveeris. Näiteks joonistas Kaarel suure maantee ja Gustavil tuli mõtte teha suur ringsild üle maantee. Koos kaaslastega asuti planeerima ja looma teede võrgustikku.

Gustav: „Tahtsin silla teha, et maanteel oleks vähem liiklust, muidu tuleb liiga suur ummik maanteele. Siis kutsusin Rauli appi, et muidu ma poleks seda valmis saanud nii kiiresti.“

Mind õpetajana vaevavad mõnikord küsimused, et kuidas projektiga edasi minna nii, et projekt nii öelda väga laiaks ei läheks. Et saaks tegeleda mingi teemaga süvitsi. Kuidas käsitleda antud teemat erinevatest vaatenurkadest, aga jääda asja tuuma juurde ehk kuidas protsesse taaskäivitada? Kuidas toetada projekti kulgemist nii, et laste õppimine tuleks nende enda motivatsioonist? Kuidas leida üles see miski....? Jne, jne.... Nii palju küsimusi ja kohati ka tunnet, et ma ei teagi, kuidas edasi tegutseda....

Õnneks ma ei tööta lasteaia üksinda. Aruteludest minu hea abilisega sai selgeks, milliseid laiendusi võiks projekti sisse tuua. Sügisel olin ma loomulikult mõelnud selle üle, milliseid materjale võiks lastega aasta jooksul uurida. Olin otsustanud savi ja villa kasuks. Oleks võinud ka ainult savi võtta, aga töö villaga on mulle varasemalt väga meeldinud. Niisiis ühe järgmise laiendusena otsustasin võtta töösse savi. Ka minu heal abilisel oli jällegi riulis üks huvitav raamat pealkirjaga „Art Play“, ta soovitas mul seda uurida teatud leheküljel. Seal seest võib leida igasuguseid lähedaid ideid, kuidas lastega toimetada. Otsustasingi, et teise laiendusena võiks proovida töötada perspektiiviga.

Vahemärkusena pean mainima, et ilma pedagoogiliste aruteludeta minu hea abilisega, mis toimusid juhuslikult, keset tööpäeva, kui läksin lihtsalt midagi muud küsima või tegema, poleks sellist huvitavat suunda ilmselt meie projekt võtnud. Ma tunnen, et olen oma Reggio teel veel ikka tupikutes ekslev ja seda uuesti käivitamise nuppu otsiv õpetaja.

Eelmisel aastal, osaledes Reggio Emilias Loris Malaguzzi rahvusvahelise keskuse õppegrupi koolitusel, räägiti seal protsesside taaskäivitamisest. See tähendab arusaamist, kuidas arendada õppimisprotsesse. See tähendab, et õpetaja võtab lapse mõttest kinni, aimab, ennustab, millega võiks edasi töötada nende mõtete põhjal, mida on väljendatud ehk õpetaja julgus tõlgendada ja pakkuda erinevaid väljendusvõimalusi inspireeriva keskkonna loomiseks. Ja kuidas selle juures jääda enam-vähem teema piiresse, mitte minna teemaga laiaks.

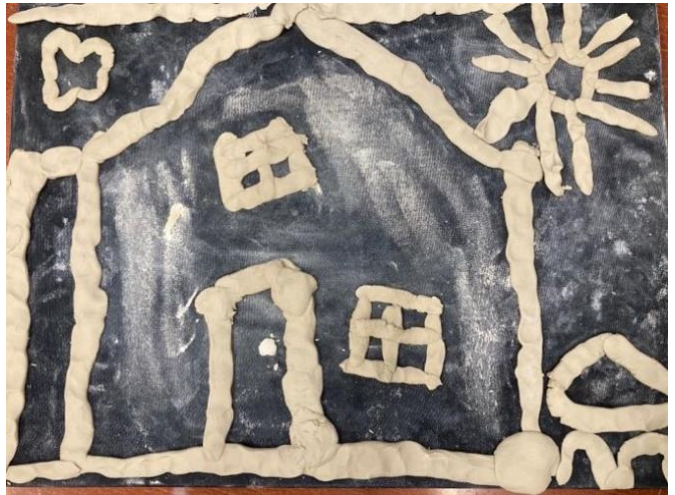
Niisiis projekti taaskäivitamiseks läks töösse savi ja perspektiiv. Olgu öeldud, et tegevused toimusid alagruppides. See tähendab, et lapsed tegutsesid 5-7 liikmelistes gruppides, millest ühe tegevust jälgis ning suunas õpetaja ning teise tegevust assistent.

Oma kodumaja joonistamine perspektiivis. Lapsed pildistasid oma kodu mingist küljest, nii et maja oli perspektiivis näha ja maalisis seda fotolt maha, proovides tabada selle maja ilmet nii, nagu see on.

Kellel kodumaja maalimine valmis sai, hakkas linnas jalutuskäikudel pildistatud hooneid maalima.

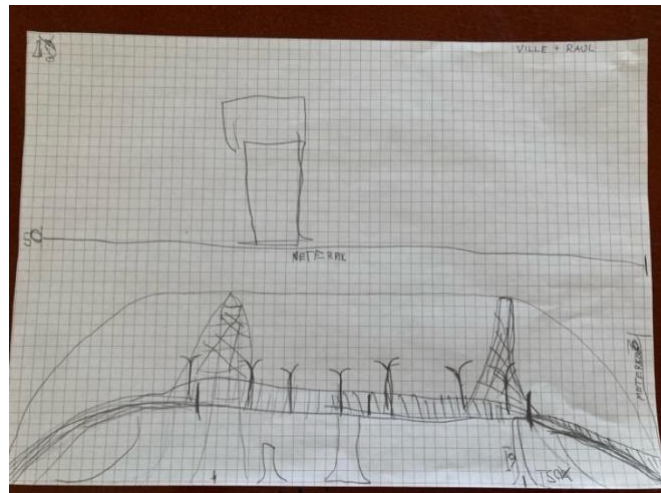
Savi. Materjali tunnetamise eesmärgil võisid lapsed valida, mida nad soovivad voolida ja kuidas saviga tegeleda. Jälgisin laste tegevust ja ei sekkunud. Toimus vabas õhkkonnas saviga tegelemine ja vestlemine. Osad lapsed otsustasid voolida majasid ja mõned lapsed proovisid voolida silda. Lastel oli erinev nägemus ja tehnika, kuidas oma ideid teostada.

Tekkis arutelu, kuidas teha silda. Poisid mõtlesid kõva häälega ja planeerisid, kuidas nad saaksid kõige paremini silda ehitada. Minu poolne sekkumine oli ettepanek, teha plaan paberile ehk teha joonised. Kolm poissi hakkasid kõik eraldi oma silda paberil planeerima ja hiljem kui joonis valmis, ehitama. Igaühel oli oma idee, kuidas seda teoks teha. Eelnevalt tegime kokkuleppe, et esimesel korral nad tunnetavad savi ja proovivad, kuidas saviga töötada. Et esimene tegemine on selline proovitöö ja planeerimine ning järgmisel korral oleks juba ettekujutus, kuidas oleks mõttekam.

Olime käinud vaatamas, kuidas edeneb sildade ja teede ehitamine Lõunakeskuse ringteel ja proovinud aru saada, mis järjekorras ja kuidas seda tehakse.

Teisel päeval toimus laste vahel koostöö raudteesilla ehitamise planeerimisel ja projekteerimisel. Koos tehti silla joonis. Arutlusele tuli, et kuidas võiks silda teha ja kui suured detailid peaks sillal olema (mõõdud joonisel märgitud).

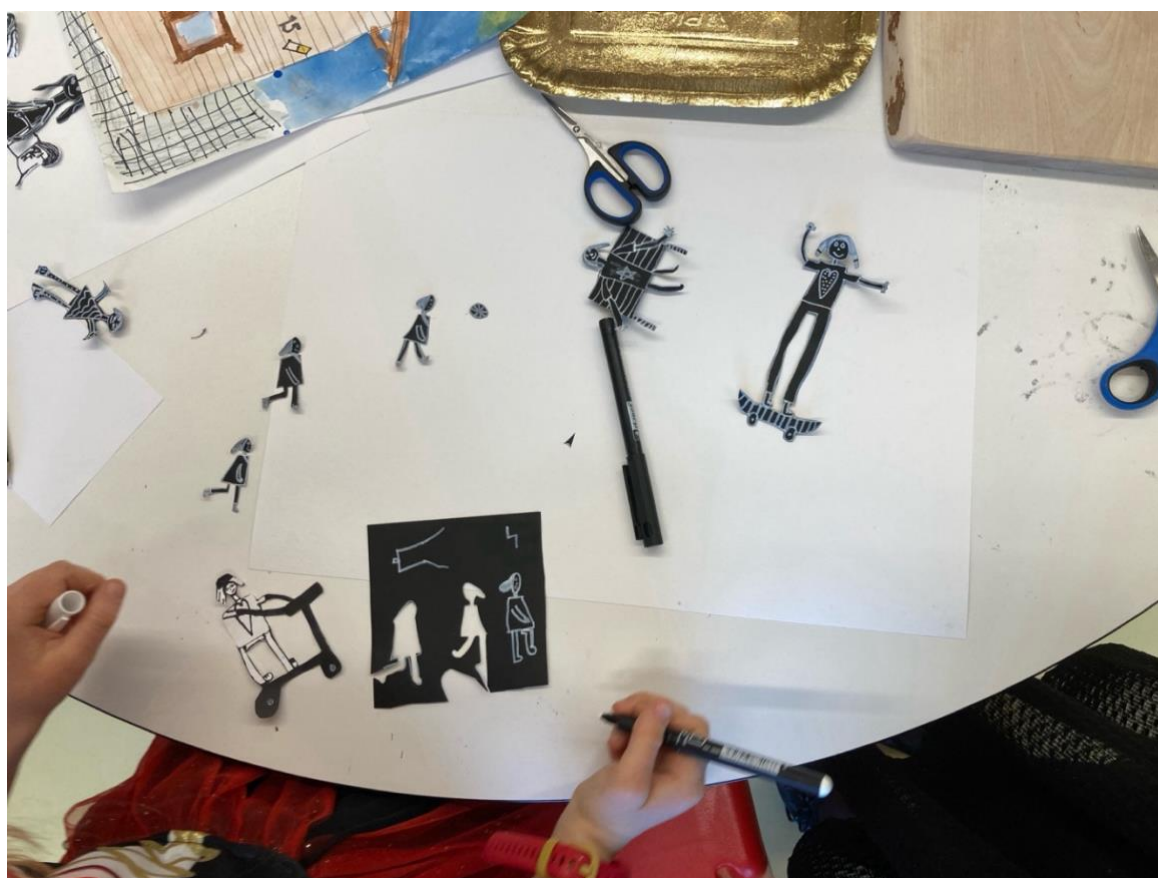
Kui joonis valmis, hakkas üks poiss sillale poste savist tegema. Teine asus silla pealmist osa tegema. Silla poste vooliti mitme päeva vältel. Vahepeal jäi sillaehitus mõneks ajaks seisma. Samal ajal käis rühmas mäng tähelinnas ja meisterdati sinna uusi ehitisi ja muudeti linnapilti. Silla projekti lisandus Kaarel, kes oli valmis oma panuse andma praktilise tegevuse näol. Poisid ehitasid silda ja arutlesid, milliseid sildasid nad näinud on. Jutuks tuli, et tavaliselt on sillad valgustatud, et pimedas näeks üle silla minna. Ville mainis, et tema isa oskab elektritöid ja võiks sillale valgustuse panna. Nii kaasati töösse lapsevanem, kes paigaldas koos sillaehitusmeeskonnaga sillale valgustuse.

Märkasin, et laste mängudes tuli ikka ja jälle teemaks loodus. Laste juttudes väljendus, et elukeskkonna lahutamatu osa on lilled, puud, muru jne. Laiendusena tõin töösse uue materjali – villa. Ma ei öelnud lastele, et nad võiks viltida oma tähelinna linnaruumi rohealad. Hakkasime aegsasti hoopis emadele emadepäeva kingitusi viltima nõelviltimise tehnikas. Ise muidugi lootsin, et nad tahavad rohkem ja keegi teeb ettepaneku viltida ka tähelinna midagi. Nii läkski.

Ronja: “Ma vildin lille.” Merili: „Me võiksime tähelinna roheala viltida!” Õpetaja: “Kuidas sa seda mõtled teha?” Merili: “No vildime puud ja põõsad ja pilved ja taimed.”

Vilditud puid ei saanud kuidagi panna tähelinna seinale ja otsustasime korraldada näituse. Maalinäituse. Otsustasime vilditud puud sobitada näitusekeskkonda. Mingil hetkel avastas keegi, et linn (maalitud majad) on tühi. Inimesi polegi.... Ma enam ei mäleta, kuidas tuli mõte teha animatsioon, aga see mõte sai lastele välja öeldud. Kasutasime StopMotion äppi, et panna pisikesed paberist välja lõigatud figuurid majade taustal liikuma.

Projektile pani suurejoonelise punkti näitus lasteaia piazzal, kuhu olid oodatud kõik pereliikmed ja teised lasteaia käivad lapsed.

Reggio Emilia pedagoogika põhimõtete järgi on lapsel kolm õpetajat – kaaslased, täiskasvanud ja keskkond. Selle projekti vältel töötasid need kolm õpetajat usinasti. Nägin igapäevaselt, et iga laps minu grupist tegeles selle projekti arendamisega ja oma ideede elluviimisega vastavalt oma huvidele ja teadmistele. Seoses sellega loomulikult ka oma erinevate oskuste arendamisega.

Laste tegevus näitas kui kompetentsed nad on tegutsedes, probleemilahendustes, meeskonnatöös. Ma imetlesin ja imestas nende püsivuse ja motiveerituse üle. Kuidas nad töötasid näiteks perspektiiviga. Kujutada objekti perspektiivis, nõuab keskendumist, süvenemist ja tähelepanu pööramist erinevatele detailidele ja tehnikatele. Lapsed olid motiveeritud väga heale tulemusele. Ma tundsin seda sünergiat, mis tekkis laste koostöisel tegutsemisel. Tegutseti ühise nägemuse ja eesmärgi nimel, kuid igal lapsel oli püstitatud oma isiklik eesmärk selle projekti vältel. Lastel oli aega tegutseda ja oma ideid ellu viia. Mina õpetajana olin lastele nii öelda kaasteeline ja toetaja. Kaasteelisena toetasin laste ideid ja mõtteid, püüdsin tekitada arutelusid ja viskasin õhku küsimusi, et lapsed jõuaksid uute mõtete ja lahendusteni. Toetamise all mõtlen loomulikult pedagoogilist suunamist ja õppijate individuaalset toetamist erinevates arendamist vajavates valdkondades. Näiteks ühel lapsel oli veerimisega raskused ja ta ei tahtnud lugemise ja kirjutamisega tegeleda. Linnas käimiste ajal veerisid, lugesid lapsed kõiki silte, mida tänavatel ja majadel näha oli ning pärast sai tähelinna luues ka erinevaid silte ja tekste kirjutatud. Läbi sellise tegevuse sai toetatud lugema ja kirjutama õppimist. Kuna enamus lapsi tegi seda pidevalt, siis oli ka see üks laps kaasatud ja tahes-tahmata pidi tegelema lugemise ja kirjutamisega. Lapsed kujundasid oma õpikeskkonda, pannes oma loodu seintele. Lapsed dokumenteerisid- joonistades, kirjutades, luues ja täiendades keskkonda (visuaalid, pealkirjad ja tekstid, savi- ja villakunst, animatsioon). Selline keskkonna kujundamine ja dokumenteerimine andis filosoofilist vaatepunkti ja alust aruteludele. Nägin, kuidas nad igapäevaselt läbi mängude vahetasid oma kogemusi, arutlesid eluliste teemade üle, kuidas nad olid dialoogis ümbritsevaga – oma lähima ümbruse - kodukoha, lasteaia ja laiema linnaruumiga.

Teine asi, mis soodustas protsessidega süvitsi minemist oli aeg. Õpetajana olen jõudnud arusaamisele, et tuleb võtta aega rahulikult tegutsemiseks. Teemasid ei saa kiiresti nii öelda „läbi võtta“. Aeg oli see, mis andis võimaluse protsesside tekkeks ja kulgemiseks. Lapsed vajasisid aega ja rahu, et tegutseda, jagada oma kogemusi ja teadmisi kaaslastega, arutleda, tegeleda teemaga ja minna protsessidega sügavamale.

Kuulates, mida lapsed räägivad, märgates lapsi huvitavaid teemasid, võttes mõnest lapse välja öeldud ideest kinni, andes sisendit teema arendamiseks ja võttes aega protsesside tarvis, võib juhtuda imelisi asju. Võib juhtuda, et käima läheb projekt, mis vältab terve aasta.

IGAL LAPSEL OMA PÄEV!

Inna Männiste Tartu Lasteaed Ristikhein õpetaja

Mõte, et igal lapsel võiks olla oma päev jõudis minuni läbi oma Puhjas elavate sõprade, kes rääkisid, et neile on koju tulemas lasteaiaühm, et panna ühiselt maha kevadised kartulid. Lähemalt uurides, selgus, et sellist päeva korraldatakse Puhja lasteaias juba ammu. See idee sütitas mind hetkega ja andis innustust, et see projekt ka oma rühma lastega järele proovida. Kuna minul oli kasvamas koolirühm, tutvustasin ideed juba kevadel ka lapsevanematele, et pered saaksid suvel koos lapsega plaani pidada, kuidas oma päeva kujundada. Uue õppeaasta alguses peetud koosolekul ei avaldanud keegi soovi esimesena oma päeva korraldada. Otsustasin avada projekti ” Minu päev ehk õpetaja Inna päev” lootusega, et see innustab nii lapsi, kui ka lapsevanemaid. Kutsusin oma rühma endale külla 2-toalisse korterisse, kus mängisime minu poja mänguasjadega. Õues näitasin lastele oma hobi, milleks on rulluiskudega sõitmine. Jutustasin lugusid oma lapsepõlvest ja me mängisime minu lapsepõlve aegseid mängu. Teel lasteaeda tagasi näitasin oma salateed kooli- avasin oma isikliku maailma lastele.

Koheselt pärast seda päeva märkasid, kuidas lastel tekkisid unistused ja plaanid oma päeva suhtes. Nii lapsed kui lapsevanemad tundsid huvi ja soovisid minuga eelnevalt läbi arutada, millal

ja kuidas oma päeva läbi viia. Esines ebakindlust, et kas pereplaanid nii väikestele lastele on sobilikud. Ideid oli tohutult palju ja neid arendati edasi.

Leppisin vanematega kokku, et lapse päevast antakse nädal enne teada, et lasteaed teaks päeva ette planeerida, et kõik sujuks, oleks kooskõlas. Andsin lastele võimaluse olla sellel päeval tähelepanu keskmes. Näiteks valis laps rivis olekul kõige esimese koha või otsustas, mida sellel päeval teha, milliseid mängu ühiselt mängida. Päev algas tihti sellega, et laps, kui päeva ekspert, istus õpetaja toolile ja andis rühmakaaslastele võimaluse esitada küsimusi enda kohta. Küsimused said lapsed ise välja mõelda ja seoste loomine õppimises toimus loomulikult. Küsimused, mida esitati, võisid olla näiteks: kelleks ta saada tahab, mitu last tal tulevikus võiks olla, mis on tema lemmik mänguasi jne. Ajaga läksid küsimused järjest huvitavamaks ja põnevamaks ja küsimuste ring ei tahtnud hommikul üldse ära lõppeda. Lastel arenes küsimuste esitamise oskus- kui alguses olid küsimused lihtsad, siis ajaga küsimuste sisud kasvasid: "Mis tunne sul täna on?" "Kui sa oleksid meie rühma õpetaja, siis kes neist ja miks?" jne. Lastel oli suur huvi kaaslaste vastu. Mõnel lapsel oli kaasas oma pere fotoalbum. Albumist pilte vaadates, sai laps jagada rühmakaaslastele oma mälestusi ja erilisi hetki. Nii mõnegi pildi juurde sai päevakangelane rääkida vahva loo ja teised lapsed piltide kohta küsimusi esitada. Lastel tekkisid omavahel vahvad arutelud. Näiteks: meie pere on ka sellises kohas käinud ja me nägime seal... , kui vana sa siin pildil oled jne.

Laps, keda küsitleti sai olla tähtis, julge, enesekindel. Laps sai esinemiskogemuse, oma aja ja dialoogi võimaluse. Need olidki selle projekti eesmärgid, et laps kogeks seda, et teda pandaks tähele ja et teda kuulatakse, et ta tunneks ennast olulisena. Kõik lapsed vajavad, et teda märgataks, tunnet, et temast hoolitakse, tähelepanu ja ära kuulamist. Meie lasteaia rühmades on palju lapsi ja nii vähe täiskasvanuid, miks mitte korraldada selline päev lapsele, mis kõike seda võimaldab.

NEMO PÄEV - KALAPÜÜDMINE EMAJÕEL

Nemo isa viis meid Emajõe äärde kala püüdma, õpetas kalapüügi tarkusi ja kinkis lõpetuseks kõigile lastele oma õnge. Peale Nemo päeva hakkasime lasteaias kuulama lugusid, kuidas lapsed kingiks saadud õngega kalal käisid ja milline Nemo isalt saadud kalapüügi nipp, neil kala kätte aitas saada. Lapsed õpetasid saadud kalapüügi tarkusi edasi kodus ka oma vanematele.

FIONA PÄEV AHJAL KALAKASVATUSEGA TUTVUMAS

Järgmises lennus oli Nemo isast saanud Fiona isa, sest Nemo õde Fiona käis nüüd meie rühmas. Seekord viis Fiona isa meid juba oma kalakasvatusse Ahjale, kus kasvavad tuurad ja forellid. Fiona oli rahul, et sai oma rühmakaaslased tuua oma isa töökohta ja ta sai näidata ja õpetada teistele, kuidas kalu sööta ja millega sööta. Teised lapsed ei olnud seda varem kogenud.

Rõõm millegi uue proovimisest valdas kõiki. Peale seda päeva tekkis rühma keskkonda Emajõgi suure kanga näol, kust püüti välja erinevaid kalu.

Ise meisterdati õnged, kalad. Toolidest ehitati suured kalalaevad. Mäng arenes ajaga edasi, rühma tekkis kalapood. Vaja oli jagada omavahel rollid, kes on kalamehed, kes kalapoe müüjad, ostjad, kes kirjutab sildid, mis kalu poes pakutakse. Tekkis arutelu - kes teeb kalapoele reklaami ja kuidas ja kus saab kala poodi reklaamida. Otsustati, kes on keskkonnaametnik, sest lapsed olid saanud uue teadmise, et kalapüügiks on vaja luba ja seda kontrollib keskkonnaametnik. Kalalaeva kõrvale ehitati väiksematest toolidest päästepaadid. Mõned poisid tahtsid olla mereröövliid, punt tüdrukuid otsustasid olla näkineiu. See tore Emajõe keskkond rühmas ja aina kasvav loovmäng tekkis just tänu Fiona inspireerivale päevale. Mina õpetajana, sain ainult lapsi toetada nii, et aitasin muretseda vajaminevaid vahendeid, kuulasin ära nende ideed ja lihtsalt nautisin ja vaatasin laste lennukat mängu.

JAKOBI PÄEV EMAJÕEL SEIGELDES

Jakobi isa viis meid Emajõe peale paadiga sõitma ja lapsed said paadikapteni toel iseseisvalt paati juhtida ja rannas kala püüda.

Jakobile meeldis, et ta sai teistele jagada oma teadmisi erinevatest kaladest, nende eluviisidest ja kalapüüdmisest. Teda kuulati ja talle anti rääkimiseks aega. Jakob on ju maast madalast isaga kalal kaasas käinud ja teab kaladest rohkem, kui mõni täiskasvanu. Laps sai lapselt õppida. Jakob oli rahul ja uhke, et

nende pere oli teistele rühmakaaslastele tore päeva kinkinud, samas ka tähtis, et sai teistele jagada teadmisi ja oskusi.

OLIVERI PÄEV PESAKASTE MEISTERDADES

Oliveri isa tegi Oliveri päeval Ropka pargis lastega lindudele pesakaste, sest Oliveri huvi oli meisterdamine ja nende pere tahtis oma ühist huvi ja oskusi teistega jagada. Hiljem said kõik 5 ühiselt meisterdatud pesakasti meie lasteaia puude otsa.

Pesakastid aitavad meil nüüd linde jälgida ja uurida. Hiljem lastega seda päeva analüüsesid, ütlesid lapsed ise, et Oliveri päev oli sellepärast väga vajalik, et nad said lindudele oma kodud ise ehitada. Tänu sellele sünnib linnupoegi siia maailma palju rohkem.

BENJAMINI PÄEV MÖÖDUS TANTSIDES

Kuna Benjamini isa on peotantsutreener saime võimaluse osaleda tantsutrennis. Meiega koos olid trennis ka treeneri enda peotantsijad, kes näitasid lastele erinevaid tantsustiile, glamuuri ja uhkeid kostüüme. Saime ise samuti peotantsu proovida.

KEILI PÄEV HÜPPAMINE MUUSIKA SAATEL BATUUTIDEL

Meie rühma Keili viis meid kõiki *jumping* trenni. See oli sellel ajal väga uus ja eriline kogemus. Nii õpetajad, kui mõned lapsed hakkasid peale seda jumpingut edasi harrastama.

TIMO PÄEV VÕRUMAAL

Timo pere viis meid tellitud bussiga Võrumaale oma maakoju, kus lapsed said ujuda, kanuuga sõita, pikniku pidada ja toredaid võistlusmänge teha. Kaasatud olid ka vanaemad ja head naabrid.

OTI PÄEV POLITSEI TÖÖGA TUTVUMAS

Väga vahva oli Oti päev, sest tema perel oli võimalus meid viia väga erilisse kohta. Nimelt Oti isa töötas Tartu Politseimajas juhtival kohal ja tänu temale saime olla kiirreageerijad, kriminullid, sõrmejälgede uurijad. Tutvustati politseikoeri ja näidati nende oskusi. Avanes võimalus minna ruumi, kus terve sein oli kaetud Tartu linna valvekaameratega. Saime ka külastada politseinike lasketiiru, jõusaali ja politsei autoparklat. Lapsed olid kõigest kogetust vaimustunud. Peale seda päeva tahtsid kõik politseinikuks saada. Laste mängudesse tekkis kriminalisti roll. Lapsed hakkasid luubiga jälgi otsima näiteks uuriti huviga üksteise sõrmejälgi, mikroskoobiga juuksekarvu ja hakati DNA üle arutama.

Poisid mängisid kiirreageerijaid. Mängus kasutasid lapsed kõike seda, mida olid politseimaja külastades kogenud. Katsid nägu politseimajast kingituseks saadud *buffiga*, sest nad nägid ja said teada, miks kiirreageerijad oma nägu teistele ei näita. Lapsed olid inspireeritud uutest teadmistest, millest kujunesid välja uued elulised mängud.

Rühma tekkis uus keskus - koerte treeningisaal, kus treeniti välja politseikoeri, keda vajasisid politseiniku rollis olevad lapsed oma mängudes. Õues kadunud lapsi otsiti koertega jne. Koerteks olid ka loomulikult lapsed. Lastelt tekkis uus huvi uurida koerte *agility* kohta. Vaatasime vastava sisuga õppefilme ja saali tekkis koerte *agility* treeningplats, vahendid saime võimlemisõpetajalt, kuna tema ruumis leidis nii tõkkejooksu poste kui roomamistunneleid. Need kõik olid laste endi ideed, mida nad julgelt avaldasid ja rühma täiskasvanud neid ka kuulda võtsid.

Oli ka selliseid päevi, mis korraldati ühiste matkadena. Näiteks saime ekskursiooni Tartu linnas linnaliinibussis nr 4, kus viibis ainult meie oma rühm, kuna oli *Rosanna*, kelle isa on bussijuht, päev ja kellel oli võimalus kõike seda korraldada. Või sõitsime rongiga Elvasse matkarajale või korraldati koos rühmaga jalgrattapäev mööda linna kergliiklusteid.

Projekti käigus külastati üksteise kodusid, milleks pered olid ette valmistanud programmi, mida lastega koos teha. Näiteks ühes kodus kokkasime, teises kodus laulsime kitarri saatel, kolmandas kodus tegime suuri mulle või istutasime koos aeda puid või hoopis meisterdasime midagi. Tõmbenumbriks olid alati kodude lemmikloomad, kellega tutvuti lähemalt ja kellest räägiti hiljem lasteaias pikki lugusid. Tihtipeale oli probleemiks lasteaeda õhtusöögi ajaks tagasi jõudmine, kuigi lõunaund nendel päevadel ei vajatud.

Olemas oli ka võimalus oma päeva korraldamiseks lasteaia ruumides. Näiteks valis *Harald* oma päeva tegevuseks puidust raudteekogumiku tutvustamise. Raudteekogu andis võimaluse uue arendava keskkonna tekkeks, millega jätkus tegevust terveks päevaks. Harald juhtis teisi lapsi ja tutvustas teistele mängureegleid ning näitas ja õpetas, kuidas ehitada nii, et rongitee põnevam oleks. Kõikidel lastel oli võimalik mängus osaleda, Haraldi asjadega tegutseda ja katsetusi teha.

Ka *Armin* pidas oma päeva lasteaia ruumides olles ise Masterchef. Ta tegiküpsisetordi oma retsepti järgi. Kaasas olid vajalikud vahendid, teadmised ja oskused ning Armini juhendamise all valmis imemaitsev tort, mille retsept jagati edasi ka teistele peredele.

Aastase projekti lõpetas mai viimasel päevadel toimuv viktoriin, mis koosnes küsimustest iga lapse kohta. Küsimus oli välja võetud lapse oma päevast - midagi uut, mida me selle lapse kohta teada saime või näiteks tegevus, mida sellel päeval tehti. Näiteks: "Mis on Lisandra koera nimi?", "Kelleks tahab Karl tulevikus saada?", "Milliseid kalu kasvatab Fiona isa oma kalakasvatustes?". Viktoriin tekitas lastes palju elevust, eriti küsimus iseenda kohta, mis tekitas erilise tunde. Oldi põnevil, kas teised ikka mäletavad minu kohta neid fakte. Viktoriin aitas möödunud aasta hästi kokku võtta.

Esimese projektis osalenud lennuga aastal 2019 saime tänu nendele päevadele külastada Tartu postkontorit, õmblustehast, kammivabrikut, erinevaid laboreid, kliinikumi, Tartu Päästeametit, politseimaja, jäätmejaama, Tartu bussijaama, erinevaid pagaritöökodasid: Gustavit ja Pagarinit, LHV panka ja panga tagaruume, kus saime lehvitada teisel pool maakera asuvatele panga koostööpartneritele, kes parasjagu zoomi vahendusel suurel ekraanil tähtsal koosolekul osalesid.

Laste endi ütlused, selle päeva kohta: "Minu päev on nagu sünnipäev, ainult et ma ei saa tavalisi kingitusi, vaid saame toredate elamuste osaliseks". "Teistele rõõmu tegemine on väga hea tunne." "See on maailma parim päev!", "See päev jääb mulle alatiseks meelde!" Alati tänati üksteist siiralt toreda päeva eest: "Aitäh, et meid siia kutsusid!", "Aitäh, maailma ägedaima päeva eest!"

Teise lennuga seda projekti läbi viies oli aasta 2023 ja ma elasin juba maal. Mul oli võimalus lapsed kutsuda külla tallu. Arutlesime lastega maa ja linna elu erinevustest ja sarnasustest. Tutvustasin lastele oma abikaasat, kes on talunik. Nüüd tunnevad lapsed lähemalt ka minu pereliikmeid. Uurisime talutehnikat, avastasime kanala elu, märkasime milliseid töid maal tehakse.

Lapsed said ka ise erinevaid talutöid proovida: mune korjata, laudu lakale viia, kive muru seest korjata ja kasvuhoones taimi kasta. Lapsed vaimustusid neile usaldatud töödest, mille eest nad vastutama pidid.

Koos läbielatud päevad jäävad rühma “oma elu elama”, näiteks meenutame, kuidas ja mis toimus, mida keegi märkas, mis väga meeldis ja selle eest tänatakse last või täiskasvanut, kelle päev oli toimunud. Minu päevast jäi meelde armas uus nimetus jooksupartidele: ”Kiirkanad olid vahvad!”, ütlesid lapsed, sest õige nimetus oli juba ununenud.

Projekt IGAL LAPSEL OMA PÄEV avardas laste silmaringi, kes said ümbritsevast elust võrratult palju uusi teadmisi. Lastel avanes võimalus maailma avastada sõbra vaatenurgast ning mitte üksnes lastel, vaid ka õpetajatel ja lapsevanematel, kuna lapsed edastasid kodus vanematele oma päevasündmusi. Loomulikult tänasime ja kajastasime ka lapse päeva oma kinnises Facebooki grupis nii piltide, videote kui selgitavate kommentaaride näol. See projekt liitis meid kõiki! Terve meie kogukond - pered, lapsed, õpetajad - lõid koos väga põneva ja huvitava, kogemusi täis viimase õppeaasta lasteaias. Ükski õpetaja sellist aastat „väravast välja“ põhimõttel omal käel organiseerida ei suuda. Meie rühm käis sellel viimasel õppeaastal „väravast välja“ ümbritseva eluga tutvumas vähemalt 50 korda ja kõik need olid erinevad kohad, millega kaasnesid uued teadmised. Mõned lapsed leidsid tänu nendele päevadele uue huviala, näiteks Veeriku *Badmintonis* sulgpalli näol või *jumping* treeninguga liitudes.

Kogesin, et see päev annab toetust laste sotsiaalsele arengule - tõstab enesekindlust ning lisab julgust. Laps saab piisavalt tunnustust, toetust ja tähelepanu. Häbelik ja kinnine laps avab ennast rohkem kui kunagi varem ja hiljem suhted rühmakaaslastega paranevad.

See päev oli oodatud ja koos perega alati põhjalikult ette valmistatud. Projekti käigus tekkis tugev ühtsustunne. Lastevahelised suhted paranesid, kuna lapsed hindasid teiste pingutusi ja olid siiralt tänulikud toredate kogemuste eest. Lapsed tunnustasid ja märkasid ka neid lapsi, kes olid tagasihoidlikumad. Õpetajana õppisin paremini tundma laste peresid, kuna arenguestlused sellist infot ja kogemust ei võimalda. Enda valitud keskkonnas avanevad inimesed kõige rohkem. Saime külastada erinevaid kodusid, maakodusid, töökohtasid - kohti, kus me varem polnud käinud. Korraldati ka erinevaid töötubasid. Tutvusime teiste hobidega, õppisime uusi oskusi ja saime uusi teadmisi.

Olen tänulik igale perele oma lapse päeval osalemise eest. Need olid vahvad ja meeldejäädavad! Tänu nendele päevadele on meil kõigil meeletult palju meeldivaid mälestusi.

Ka lapsevanematele oli oma lapse päeva korraldamine huvitav kogemus, sest nad said õppida, kuidas rakendada tegevusse suurt gruppi lapsi ilma, et tekiks kaos. Lapsevanemad mõistavad reeglite vajalikkust. Igas uues kohas, kuhu meid kutsuti, palusime tutvustada vanematel selle kodu või koha reegleid. Lapsed mõistavad vajalikku elulist kogemust, et igas kohas oma reeglid ja neid tuleb austada. Lapsevanematele on toeks ja abiks õpetajad. Samuti avaneb lapsevanemal võimalus õppida lähemalt tundma oma lapse rühmakaaslasti nähes kõrvalt oma lapse suhteid rühmakaaslastega ja nad tutvuvad lasteaiaõpetaja igapäevatöö erilisusega.

Õpetajana usaldan ma lapsi ja nende vanemaid ning ei sekkunud nende päevade korraldamisse, olin toeks ja julgustasin. Perel oli täielik vabadus oma päeva kujundamisel ja seda usaldust ei kuritarvitatud. Lapsevanemad käisid enne nõu küsimas, kas nende pere idee lapsi huvitaks ja kas nende plaanid lastele sobiksid, kuna neil puudus kogemus, kuidas nii suure grupi lastega tegutseda.

Meie möödunud õppeaasta oli sisustatud erinevate õppekäikudega. Ma ei oleks suutnud organiseerida õpetajana üksi, ilma lastevanemate abita, selliseid õppekäike ja laste oma päeva. Paljud lapsevanemad, kelle asutusi me projekti käigus külastasime, on tunnistanud, et tavaliselt nii väikeseid lapsi neil võimalik vastu võtta ei ole, kuna puuduvad vastavad programmid. Vanemate abil õnnestus meil tutvuda erinevate võimalustega, mis meie linnaruumil pakkuda on ning avastada ümbritsevat.

Ka asutused, keda külastasime projekti käigus ja kes suhtusid umbusklikult lasteaialaste vastuvõtmisesse, muutsid oma suhtumist. Vastupidi - oldi meeldivalt üllatunud ning lubati lapsi ka tulevikus kaasata oma programmidesse. Näiteks Shate tantsukool, kes tutvustas meile oma maja ning pakkus meile eratreeninguid nii ballett-, breik- kui ka diskotantsus, on huvitatud tulevikus projektidest erinevate lasteaedadega.

Tulevikuplaanideks on kindlasti jätkamine sarnase projektiga: IGAL LAPSEL OMA PÄEV!

Uue lennuga võiks katsetada projekti rakendamist juba varem, kui viimasel lõpuaastal, näiteks perepäeva vormis. Põhjus, et kogu ürituste sari ei langeks viimasele lõpuaastale ja päeva korraldamine kulgeks rahulikumas tempos, et jõuda järelausele, kas selline projekt on ka noorematele lastele sobiv.

Miks mitte teha selliseid päevi ka oma töökollektiivis, et meeskond õpiks paremini tundma oma kolleege väljaspool maja. Mis on inimeste huvid ja erilised oskused, sest me võtame selle päevaga „müürid maha“ ja see päev avab iga inimese, iga lapse isiklikku maailma. Nii õpime paremini tundma oma kolleege ja saame kasutada nende tugevusi ja oskusi lasteaiatöö paremaks organiseerimiseks.

Soovitan soojalt õpetajatel seda projekti oma rühma lastega katsetada ja te kogete, et laste arengule annab see projekt väga kasulikke teadmisi, kogemusi ja oskusi.

Katsetage, kogege, tunnetage ja avastage selle OMA PÄEVA mõju ja andke oma rühmale võimalus muuta oma viimane aasta lasteaias seiklusrohkemaks, huvitavamaks ja silmaringi laiendavamaks!

Tänaoleks olen seda projekti läbi viinud kahes eelkooli rühmas ja jätkan edaspidi. Iga projekt on andnud võimalusi uuendustele ja arendustele, lisaks pakkunud uusi põnevaid seiklusi koos laste ja lastevanematega.

Ka eelkoolirühma täiskasvanud osalevad projektis ning teevad OMA PÄEVA. Lapsed kogesid, kuidas laste ja õpetaja suhe muutus lähedaseks ja omasemaks, kui lapsed olid külastanud õpetaja kodu. Lastes usaldus ja kiindumus õpetajasse kasvab. Nad kogevad ja tajuvad, kuidas nende õpetaja elab ja toimetab väljaspool lasteaeda. Lapsed saavad aru, et õpetaja ei ela lasteaias, vaid tal on oma kodu, oma pere ja oma elu väljaspool lasteaeda.

See on kogukonnaprojekt, mis liidab kõiki!

KOHTUMISED SÖEGA. KOHTUMINE TUNDMATUGA.

Leila Janno Tartu Eralasteaed Terake õpetaja

Olen Tartu Terakese lasteaiaga olnud seotud ligikaudu 10 aastat. Alustasin 2014. aastal, ilma eelneva lasteaedniku töökogemuseta, rahvusvahelises rühmas assistendina ja Reggio Emilia pedagoogilisest lähenemisest ei olnud ma isegi kuulnudki.

Nüüd, 2023. aasta sügisel, algas minu viies õppeaasta õpetajana. Terakese rahvusvahelises rühmas töötamine on avardanud minu silmaringi ja õpetanud väärtustama mitmekesisust. Olen kogenud nii võõras kultuuriruumis olemist kui ka olukordi, kus ma ei räägi teistega ühist keelt ning ma ei saa enda mõtteid ja soove välja öelda. Tean, et see võib olla väga ebamugav tunne! Just taolised olukorrad on mul aidanud mõista füüsilise keskkonna olulisust lasteaias. Lapse jaoks, kel pole võimalust end verbaalselt väljendada või koheselt sotsiaalseid suhteid luua, on sel hetkel turvaline ja meeldiv ruum olulisem kui täiskasvanu või tema eakaaslased. Oma igapäevases töös muukeelsete lastega tajun Reggio kui saja keele pedagoogika mõistmise ja rakendamise olulisust. Pean tähtsaks, et iga laps tunneks end lasteaias hästi, mistõttu on minu kui õpetaja ülesanne jõuda lapseni ja võimaldada tal osaleda igapäevategevustes isegi siis, kui meil pole ühist keelt. „*Lapsel on sada keelt: sada mõtteviisi, väljendusviisi, sada erinevat viisi mõista...*“ - minu jaoks tähendab see võimalusi eneseväljenduseks, ümbritseva keskkonna ja laiemalt maailma avastamiseks, tunnetamiseks ja kogemiseks läbi erinevate materjalide ja meelte.

EELLUGU

Viimastel aastatel oli meie rühma laste koosseis üsna püsiv ja keeletase heal tasemel, mistõttu olid läbiviidud projektid põnevad ja sisukad. Harjusin mõnusa ja asjaliku töötempoga kiiresti ning ei mõelnud väga eesolevale. Seda ootamatult jõudis kätte kevad, mil saatsime osa lapsi kooli ning mõne viis edasi elutee. Uuel algaval õppeaastal olid pooled lastest uued ning oluline muutus toimus ka meeskonnas - rühmaga liitus uus alustav õpetaja. Tunnetasin enda suuremat vastutust, sest soovisin olla kindel, et uuel paarilisel on aega kohanemiseks ja vajaminev tugi minu näol olemas. Kuna rühmaga liitus mitu noorem last, kellel polnud teistega suhtlemiseks ühist keelt, siis võtsime teadlikult aega kohanemiseks, mängimiseks, sõnavara arendamiseks ja suhete loomiseks uustulnukate ning rühmas juba pikemalt viibinud laste vahel.

Möödus kaks-kolm kuud, kui jõudsin tõdemuseni, et lastevahelised suhted ei ole siiski korras - seisime esmakordselt silmitsi ühe lapse tõrjumisega. Ma olin tekkinud olukorrast väga häiritud ja mõistsin, et tuleb kiiresti tegutseda - anda rohkem sisendit lastele tegutsemiseks ning luua olukordi, kus lapsed saavad väikeses grupis teineteist paremini tundma õppida. Vahetasin kolleegidega mõtteid kuni ühel hetkel sain soovitusel edasi minna materjalipõhiselt ning hetkelise näitena kõlas süsi. **Süsi?** Võtsin endale paar päeva mõtlemiseks, sest ilmselt on paljudel õpetajatel olnud sees närv ebakindlustunne. Teate küll seda tunnet, mis ütleb, et õpetaja justkui peab kõike teadma ja kindlasti on tal kõikidele laste küsimustele õiged vastused varrukast võtta. Aga minu kokkupuude söega on seni piirdunud kamina ja saunaahjuga. Samas oli söe juures midagi intrigeerivat, sest see mõte hakkas mulle üha enam meeldima - võtsin enda sees vastu otsuse “Me hakkame uurima sütt!” “Me” just sellepärast, et on täiesti loomulik, et õpetaja uurib, avastab ja katsetab koos lastega. Ka õpetajal on vaja väljakutseid, mis teda professionaalses arengus toetaks. Lisaks peegeldab täiskasvanu osalus lastele, et kunagi pole liiga hilja uute teadmiste ja oskuste saamiseks.

ESIMENE KOHTUMINE

Otsustasin, et ma alguses suuri plaane ei tee ja jälgin, mida lapsed minu mõttest arvavad. Kuna oli alanud kütmisperiood, tõin ühel päeval punases piparkoogikarbis kaminast võetud looduslikku sütt. “Jess, me saame täna piparkooke süüa!”, olid lapsed karpi nähes elevil. Läksin selle mänguga kaasa ja põnevustunne mu sees aina kasvas. Kui suundusime väikese grupiga laua taha ja lõpuks piparkoogikarbi avasime, siis peegeldus laste silmadest pettumus - “Ijuu!”, “Kus piparkoogid on?”, “Mis need mustad tükid on?” Ausalt öeldes ootasin seda viimast küsimust, sest sellest hõõgus huvi. Selgitasin lastele mis need tükid on ja kust ma need võtsin, sellele järgnes kohe küsimus “Miks sa need lasteaeda tõid?” Kallasin osa söe tükkidest valgele

paberile, millele see jättis jälje. “Oh, vaata!” haaras üks lastest söe ja proovis paberile söega jooni tõmmata - “...sellega saab joonistada.” Kõik soovijad said katsetada söega joonte tõmbamist, joonistamist ja kätega söe laiali ajamist. Kõige enam elevust tekitasid sel korral süsimustad käed. Tundsin end rahulolevalt, sest esimene provokatsioon oli edukas. Olen varasemast kogemusest õppinud, et liiga pikka vahet ei saa uurimisprotsessis jätta, sest laste huvi võib väga kiiresti kaduda. Seega oli selge, et järgmisel päeval on vaja jätkata.

TEINE KOHTUMINE

Esimesest kohtumisest söega saime teada, et rühmas on lapsi, kellele ei meeldi käsi mustaks teha ja seetõttu ei soovinud ka kõik lapsed eelmise päeva tegevuses osaleda. Varasemast ajast oli kapis pressitud sütt ja kuigi ma ei olnud seda ise kunagi kasutanud, otsustasin, et on aeg see välja otsida. Kuna üks laps juba laua taga joonistas, suunasin ka mõne teise endaga sinna. Sel

korral võrdlesime harilikku pliiatsit pressitud söega - kas sütt on sama lihtne kasutada kui pliiatsit, kas seda saab sama kergesti kustutada, kumb jätab tumedama jälje, kumb on täpsem, kas kõik söed jätavad samasuguse jälje jne. Märkasin taaskord, et lastes on süttinud huvi ja alates sellest tegevusest jäi kunstiriivulile igapäevaselt kättesaadavaks ka pressitud süsi.

Nüüd on vaja selgemat plaani edasiminemiseks, aga lisaks põnevusele tundsin end siiski veel ebakindlalt. Mul oli vaja endal juurde uurida ja mõista, miks ma seda üldse teen ja mida see lastele annab. Hakkasin otsima sobivat kirjandust, mis avaks ja aitaks mul mõtestada rohkem materjalide uurimise sisu ja annaks justkui vihjeid, millele tegevuse jooksul rohkem tähelepanu suunata või mida märgata. Seadsin enda jaoks söega tegutsemisele kaks eesmärki - toetada

lastevahelisi suhteid ja arendada keelt, võimaldades lastel tegutseda väikeses vahetuvast grupis. Kõik muu oli minu jaoks boonuseks.

KOLMAS KOHTUMINE

Läbi aastate oleme rühmas oluliseks pidanud sensorsete materjalide ja vahendite olemasolu mängimiseks ja tegutsemiseks. Näiteks annab sensorsete vahenditega mäng võimaluse eneseväljenduseks ning erinevate aistingute kogemiseks. See oli üks põhjustest, miks otsustasin jätkata söe uurimist “käed küljes” põhimõttel. Et saada aimu kuidas kogu protsess minna võiks, alustasin “vanade olijatega” - olemuselt asjalike lastega, kellel oli ka inglise keel heal tasemel. Sisimas lootsin, et see tagab mulle endale eduelamuse. Tegevus oli kaasahaarav, sest lastel oli võimalus toimetada nii loodusliku kui pressitud söega, katsetades söe purustamist, kokku segamist vee, liimi, guašši ja õliga. Olin ise vaimustuses, sest kõik justkui sujus ja lastele tundus tegevus meeldivat.

Kuni hetkeni, mil üks lastest viskas asjad käest “Ma ei viitsi enam!” Ma ei olnud selleks valmis ja ehmun - kas nüüd viskavad ka teised kaks pintsli käest? Mis siis saab? Kas peaksin andma

lapsele signaali jätkamiseks, teised alagrupid toimetavad ju rühmaruumis? Mul oli sisemine konflikt, aga kuna tundus, et tegevuses olevad lapsed tundsid veel söega katsetamisest rõõmu, tegin lapsega kokkuleppe - ta koristab ja peseb kasutatud vahendid ning seejärel läheb rühmaruumi kindla tegevusega jätkama.

Reggio pedagoogikas on erinevate materjalide uurimine olulisel kohal, kuid siiski oli toetava kirjanduse otsimine aeganõudev. “Encounters with materials in Early Childhood Education” aitas mul mõista ja mõtestada, milleks on erinevate materjalide tunnetamine ja tundma õppimine oluline. Erinevad materjalid (savi, puit, paber, traat, jne) annavad võimaluse väljendada oma ideid ja mõtteid, suhelda, luua ning õppida kuidas materjal mingis olukorras käitub või milliseid võimalusi pakub. Avastasin end mõtlemast küsimustele, millele ma tavaliselt ei mõtle - kuidas materjalid füüsiliselt liiguvad, kuidas materjalid meid mõjutavad, kuidas liigub sel ajal õhk, kuidas liigub mu keha, kuidas liigub aeg, mida ma sellel ajal tunnen? Mõistsin nüüd paremini miks materjalide tundma õppimine vajab aega ja järjepidevust.

NELJAS KOHTUMINE

Olen viimastel aastatel palju kuulnud terminit *mark making*, mida kasutatakse erinevate joonte, mustrite, tekstuuride jmv loomiseks olenemata taustapinnast. Mulle tundus, et see võiks olla tegevus, mis noorematele lastele väga meeldiks. Otsisin rühmaruumist põnevaid vahendeid,

mida tegevuses kasutada, kuid peategelaseks oli ikka süsi. Lapsed nautisid söega erinevate piirjoonte tegemist, täpitamist ja isegi klaasile, plastikust kulbile ning lusikale söega kritseldamist.

Filmisin laste tegevust hilisemaks analüüsimiseks ning videoklippe sorteerides avastasin mitu vahvat videot, mis näitab suurepäraselt 3-aastase lapse õpiprotsesse. Videoklippidel oli näha, kuidas laps proovib jätta söega jälje erinevatele pindadele (käsi, klaas, plastik). Klaasi tagurpidi lauale asetades jääb kogemata klaasi alla teine söepulk. Koheselt haarab laps uuesti klaasi ning paneb söepulga, mida senini oli käes hoidnud, klaasi sisse - toimib, kuid lauale asetades klaas söele peale ei mahu - süsi on liiga pikk. Laps jõudis ise lahenduseni - ta murdis söepulga pooleks, nii mahtusid mõlemad pooled nii klaasi sisse kui ka klaasi alla. Laps oli õhinas, ta jagas kohe ka minuga oma avastust ning seejärel asus teisi söepulki mõõtma. Nende õpiprotsesside märkamine oli kindlasti tegevusest saadud eduelamusele lisaboonuseks. Minu sees oli väga hea tunne, sest olin suutnud taaskord luua lastele võimaluse iseseisvaks katsetamiseks ja avastamiseks ning kõik läks ootuspäraselt.

Olen hakanud end teadlikult panema olukordadesse, kus pean mugavustsoonist välja tulema. Kohtumine söega oli üks minu teadlikest valikutest tegeleda oma ebakindlusega ja väljakutseks pidasin ka *mark making*'u käsitlemist. Õpetajana mõtlen sageli, kuidas mõistab meie pedagoogilist lähenemisviisi lapsevanem. Tulenevalt sellest, et meie pered on erisugustest kultuuriruumidest, on nii ootused kui ka arusaamad lasteaia suhtes erinevad. *Mark making*'u puhul võib tunduda erinevate joonte ja jälgede kujutamine lihtsa ja ühetaolise tegevusena. Minu jaoks oli oluline, et lapsevanemad mõistaksid, kuidas toetab *mark-making* lapse arengut suuremas plaanis - kirjaoskus, eneseväljendus ja loovus, matemaatika, füüsiline areng (peen- ja jämemotoorika), kuid näiteks ka uurimis- ja probleemilahendusoskuste kujunemist.

VIIES KOHTUMINE

Söe kui materjali avastamise protsessis soovisin väga keskenduda lastele. Üheti sellepärast, et ise õppida uusi lapsi paremini tundma, neid märkama ja kuulama; teisalt ainult aeg ja tegevust soosiv keskkond võimaldas mul täita söega tegutsemisele seatud eesmärgid. Analüüsides laste eelnevaid kohtumisi söega jõudsin tõdemuseni, et lihtsuses peitub võlu. Tean oma kogemusest, et õhinas õpetajatel on tung välja mõelda erinevaid tegevusi, mille ettevalmistust tehakse isegi hilistel õhtutundidel, sest mõte on ju väga hea ja seda peab proovima.

Minu mõtteks oli edaspidi keskenduda söe uurimisele läbi mängu, olla tegevuses kohal, kuid samas eemal, sekkumata. Kuna süsi ei ole väga atraktiivne, siis pidin ka provokatsiooni visuaalsele poolele tähelepanu pöörama, kasutasin selleks sel korral erinevaid lilleõisi ja -lehti.

Soovisin võimalust end tegevusejärgselt reflekteerida ja analüüsimiseks materjali koguda, seetõttu seadsin kogu tegevust filmima tahvelarvuti. Istusin toa nurgas põrandal ja jälgisin, kuulasin toimuvat. Kui nägin vajadust vahendi järele, mis võiks lapsi edasi suunata, poetasin selle

salamisi põrandale. Olin olemas kajana hetkedel, kui laste ingliskeelne sõnavara vajas tuge. Nii tore oli näha ja kuulda, et laps, kes ühines meie rühmaga kaks kuud tagasi, suutis end juba lühemate ingliskeelsete lausetega väljendada. Minu kui õpetaja jaoks on see tunnustus.

Lapsed purustasid sütt uhmriga, riivisid, segasid veega, urgitsesid lusikaga, sõelusid, tegid seinale jälgi jne. Kuid hetk, mis mulle jääb eluks ajaks meelde, oli siis, kui üks lastest kallaski lusikaga vett söestunud puuhalule ja see hakkas praksuma. See hääming, küsimused lapse näos ja elevus levis ruumis nii minu kui teiste eakaaslasteni.

Kogu tegevuse vältel olin häämingus - lapsed on nii ägedad! See, kuidas nad mõtlevad ja suudavad tekkinud probleeme silmapilguga lahendada, on muljetavaldav; kui siirad on nende emotsioonid ja kuidas nad saavad kõik jutud aetud, kuigi neil pole ühist keelt - tõdesin taas, et ma väga naudin oma tööd! Hiljem mõistsin, et ka mina sain hakkama - ma ei sekkunud, ei keelanud, jälgisin ja kuulasin. Jess! Kui kulutasin toa koristamisele peaaegu tunni, tabasin ära esimese õpikoha - pane midagi paberi alla, hiljem on lihtsam. Ma olin nii

motiveeritud, et mõtted, kuidas järgnevaid tegevusi provotseerida, tulid minuni iseenesest. Tunnetasin ka laste elevust. Ka lapsed, kes sellel korral tegevuses osaleda ei saanud, olid uudishimulikud ja põnevus kasvas, kui nad nägid toas valitsevat loomingulist segadust. Kuid ahvatlevale segadusele vaatamata oli rühmas endiselt ka lapsi, kes mustaks saada ei soovinud.

KUUES KOHTUMINE

Järgmist provokatsiooni luues, seadsin taaskord tahvelarvuti kogu tegevust filmima. Ma ei näe vajadust, et peaksin seda iga tegevuse juures tegema, aga siiski on see hea võimalus eneserefleksiooniks.

Eelmise kohtumiskorra juures oli näha, et süsi kuivas olekus ei inspireeri lapsi eriti ja huvi tegevuse suhtes kaob kiiremini. Siiski andsin lastele aega loodusliku söe katsetamiseks mängukeskkonnas. Mängu sai lisatud kontrast habemeajamisvahu näol - must ja valge, tahke ja pehme/vedel. Selle grupi söe-mäng ei kestnud nii pikalt kui eelmise grupi oma, aga ma ei heitunud sellest. Vastupidi - kuna meil jäi aega rohkem üle, sain lapsed kaasata koristamise protsessi - pesime vahendid, kogusime kokku kivid, pühkisime söe kokku jne.

Soovisin väga kaasata lapsi, kes “käed küljes” söe uurimises osaleda ei soovinud. Otsustasin jälle vestleda toetava kolleegiga, kellelt sain taaskord hea suunise - uurida erinevaid

söemaale ja läheneda läbi kunstniku. Tegin eeltööd otsides veebist söekunstnike ning uurides erinevaid söemaale, kuid enamik kunstiteoseid tundusid mulle väga sünged. See polnud päris see, mida soovisin esimesena lastele tutvustada. Minuni jõudis mõte võtta ühendust Tartu Lastekunstikooli direktori ja kunstiõpetaja Keret Altperega. Oma ala asjatundjate kaasamine annab võimaluse uute teadmiste ja oskuste saamiseks, koosõppimiseks ning võimaluse mõista paremini materjali nüansse, mis tuleb ainult kogemustega.

SEITSMES KOHTUMINE

Keret viis meid kokku kunstnik Brita Maripuuga, kes oma töötoas näitas lastele erinevaid viise ja tehnikaid, kuidas söega joonistada. Tutvusime ka tema söemaalidega ja need ei olnud olemuselt nii sünged nagu veebis näinud olin. Mul oli väga hea meel, et meile selline võimalus avanes, sest lapsed said aimu, et süsi ei olegi ainult must ja määriv. Kui lastelt töötoa kohta tagasisidet küsisin, siis selgus, et kõige suuremat elevust tekitas söe kinnitamine juukselakiga. Kuigi loen laste olemusest palju välja, on siiski minu jaoks väga oluline ka laste sõnaline tagasiside, et kuulata ja mõista nende seisukohti

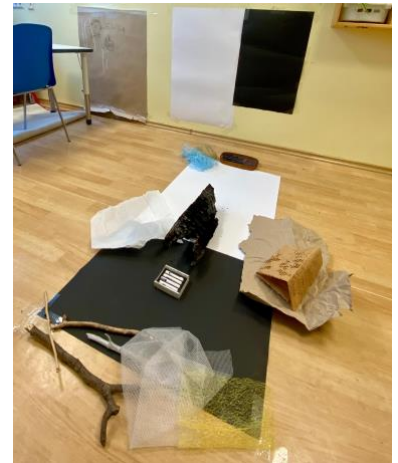

ning ühiselt erinevate arvamuste üle arutleda. Minu suur soov oleks, et lapsed tahaksid, saaksid ja oskaksid võimalikult palju kaasa rääkida selles, mis nende ümber toimub ja seetõttu on tagasiside lastelt minu jaoks suure väärtusega. Ka seekord aitas laste tagasiside meid söega tegutsemisel edasi, sest söega joonistamine tundus nii mõnelegi põnevam kui esimesel korral katsetades. Kuna oli märts ja kevad juba tasapisi tärkas, siis tekkis mul paar mõtet kuidas jätkata.

KAHEKSAS KOHTUMINE

Söepliiatsite ja press-söe leidmine oli keerulisem kui arvasin, sest kunstipoodide laoseisud olid kesised. Vajamineva aja võitmiseks lõin taaskord ühe sensoorse mängu provokatsiooni - sel korral sai valge paber kõrvale musta, must süsi juurde valge ja viimasena lisasin juurde erinevat kangast ja paberit. Süsi ja kangas? Ma ei teadnud ise ka, mis sellest saab või kas see üldse kuidagi käima läheb, aga olin kindel, et lapsed annavad mulle sellest märku.

Sellesse gruppi kaasasin neli 3-6 aastast last, kes olid olemuselt väga uudishimulikud ja julged katsetajad. Seetõttu olin ka ise eelolevast väga põnevil. Kuna lisamaterjaliks oli kangas, siis soovisin hoida “kuiva söe” joont võimalikult kaua. Tegevuse alguses proovisid lapsed kangast ühel-teisel viisil söega kasutada, kuid see huvi kadus üsna kiiresti. Kõrvale jäi ka valge süsi. Põnevust pakkus hoopis söestunud puuhalu katki ja seejärel pulbriks

tegemine, kasutades selleks puuoksi. Sel ajal, kui lapsed aluspaberit kätepaberiga mustaks hõõrusid, avastasid nad oma määrdunud käed ja jalad, mis jätsid põrandale jäljed. Juba varasematest tegevustest olin iga kord pannud seinalle paberid ning see andis lastele võimaluse katsetada jälgede tegemist erinevates liikumistes ja asendites.

Järsku tabasin end mõttelt, et miks ma ei ole varem söe kõrvale lisanud teisi värve. Haarasin rühmaruumist õlipastellid ja poetasin need põrandale. Mul oli endal ka põnev jälgida ja avastada, kas ja kuidas jääb õlipastell söega värvitud taustale ning milline on tulemus kui söepulber satub näiteks rohelise õlipastelli peale. Kui õlipastellid paberil katsetatud, hakkasid lapsed neid katsetama ka puuhalul. Mõne aja möödudes lisasime juurde pisut guašši ja kogu tegevuse lõppedes nägi mängus kasutatud taustapaber nii äge välja, et kasutasime seda rühmaruumis õpiseina ühe osana.

Kohtumised söega kui kohtumine tundmatuga on olnud mõnes mõttes minu piiride laiendamine. Tundmatuga tuttavaks saades on vähenenud minu ebakindlus ja loonud justkui turvatunde. Iga uus kogemus on aidanud mul iseennast ja lapsi paremini mõista ning iga korraga möödub esmane hirm kiiremini. Küll see on hea tunne!

ÜHEKSAS KOHTUMINE

Kuigi eelmisel korral valge söega tegutsedes jäi laste huvi selle vastu väheseks, olin ma ise väga ootusärevuses ja soovisin valget press-sütt uuesti katsetada. Teine alagrupp oli hiljaaegu otsinud õuest esimesi kevadmärke ja sellega seoses pildistanud ja välja printinud lillepeenras tärkavaid lilli. Ühel täiesti juhuslikul hetkel, kui toas hakkas müratase aina valjenema, haarasin

lauanurgalt lumi- ja märtsikellukeste pildid, riiulilt karbi valge söega ja kutsusin osa lapsi endaga tegevustuppa.

Sellise kindla eesmärgiga tegevuse juures, kui teisi suuri valikuid teha ei saanud, pakkus valge söega pildi järgi joonistamine nii rõõmu kui piisavalt väljakutset. Mind ennast üllatas meeldivalt hetk, kui laps, kes jäi sageli tahaplaanile, hakkas kaaslaste pilte märkama ja mainima, mis talle piltide juures meeldib. Eakaaslased olid meelitatud ja ütlesid ka tema pildi kohta mitmeid häid sõnu ning see tegi lapse tuju silmnähtavalt heaks. Minu sees oli jälle rahu ja tõdesin, et selliseid väikseid hetki ja üksteise märkamisi on rohkem vaja.

KÜMNES KOHTUMINE

Ühe märtsikuu vesise hommiku tõttu oli meie õueaeg tavapärasest lühem ning ootamatult tekkinud vaba aeg vajas sisustamist. Samal hommikul oli rühma toodud mõned pajuoksad, mis sobisid suurepäraselt igale vanusegrupile söega joonistamiseks. Pakume tihtipeale lastele loodusest joonistamise võimalust. Loodusest joonistamine suunab lapsi vaatama, vaatlema, märkama ja mõtestama ümbritsevat läbi joonistamise keele.

Mitme lapse jaoks selles grupis oli loodusest joonistamine esmakordne kogemus, seega sel korral ei olnud joonistamise keskmes süsi, vaid pigem uus joonistamise liik. Mõni laps visandas paberile kiiruga mõned jooned, teised võtsid aega vaatlemiseks ja märkamiseks. Selleks, et tõsta selles protsessis esile sütt, suunasin lapsi sõrmega sõejooni hajutama. Kuna lapsed istusid ümber laua ja nägid kõik pajuoksi erineva nurga alt, olid ka valminud joonistused põnevalt erinevad. Mulle endale meeldib väga joonistada ja teen seda meeleldi koos lastega, kuid aastate jooksul olen mõistnud, et sageli ei ole see hea mõte. Ma ei soovi, et lapsed arvaksid, et minu joonistamisviis on ainuõige või nende joonistused ei ole piisavalt “ilusad” - need on väljendid, mida olen laste suust mitmel korral kuulnud. Samas on hetki, kui ma sätin end laua taha joonistama üsna teadlikult, näiteks kui kõik laste kujutatavad lilleõied on pikka aega samasugused või puutüved sirged.

ÜHETEISTKÜMNES KOHTUMINE

Käes oli juba aprilli keskpaik ja mõnus päike kutsus meid aina rohkem õue. Sellest tulenevalt olin hakanud mõlgutama mõtteid sõe uurimise lõpetamisest.

Üks meie rühma tüdrukutest käis lasteaias üsna harva ning oli seetõttu ainult põgusalt meie tegemistega kursis. Korral, kui arutasime grillisõe ja loodusliku sõe erinevuste üle, jagas ta oma teooriat värvilise sõe kohta - kui sõepulber segada vee ja värviga, siis on tulemuseks värviline

söevärv, millega saab maalida. Lubasin, et järgmisel päeval tõestame või lükkame tema teooria ümber. Kuna ilmateade lubas päikselist ilma, otsustasin, et see sobiks hästi viimaseks söe tegevuseks ja seda võiks teha hoopis õues. Värvilise söega maalimine tekitas teistes lastes ja ka minus elevust. Olin õnnelik, sest tüdruk oli nii kaua oodanud, et ta saaks söega mängida. Kuni hetkeni, mil hommikul saabus teade, et ta ei tule lasteaeda!

Minu pettumus oli suur ja püüdsin seda varjata, sest lapsed saabusid hommikul õhinaga lasteaeda ja katse oli kindlasti vaja korraldada. Olin kodukaminast purgiga puutuhka kaasa toonud ja esimese etapina katsetasid lapsed tuhist ja veest segu tegemist. Õigete koguste doseerimine võttis omajagu aega, aga lõpus saadi segu, millega lapsed rahule jäid - kas sellega saab maalida? Uudishimu ja eduelamus utsitasid lapsi aina edasi proovima ning lõpuks jõudsid nad mõtteni segada tuhk guaššiga. Need toonid, mis segu tulemusena paberile jõudsid, olid imelised. Mõnusad loodusekarva, maalähedased ja puudutades pisut teralise tekstuuriga. Ma olin vaimustuses, aga

siiski natuke kurb. Oleksin väga soovinud, et sellele mõttele tulnud laps saaks tegevusest osa.

Mind kutsuti aprilli lõpus toimuval Reggio festivalil "Lastel on sada keelt - millest nad räägivad?" jagama oma kogemuslugu söe uurimisest lastega. Sel hetkel oli ainult kaks nädalat sündmuseni ja mind valdas

palju vastandlikke tundeid - Äge, et mind kaasatakse! Äkki ma ei saa hakkama?! Loodan, et innustan teisi õpetajaid! Aga äkki tuleb neid liiga palju! Nüüd lükkan teadlikult need tunded kõrvale, vastan juba eos jaatavalt ja tegelen oma emotsioonidega hiljem, sest tegelikult tean, et saan hakkama. Pean jagamisvõimalusi oluliseks, sest see toetab minu professionaalset arengut ja loodan, et läbi minu kogemuse saab pisut julgust juurde ka teine õpetaja.

KAHETEISTKÜMNES KOHTUMINE

Lapsed rääkisid värvilisest söest mitu päeva. Olin rahul, et söe uurimine sai kokku tõmmatud sellise torede tegevusega. Seda suurem oli mu üllatus, kui umbes kuu aega hiljem leidsid lapsed rühmaruumist karbi söe jääkidega ning soovisid seda õue võtta, kaasa haarati ka riiv ja uhmer. Jälgisin huviga, mida lapsed tegema hakkavad. Tundus, et värviline süsi oli neil siiani hinges, sest nad alustasid esmajoones söe ja kriitide riivimisega ning seejärel segasid erinevad

toonid söega kokku. Selleks hetkeks olin juba organiseerinud vett ja toonud toast laiemad pintslid, millega värve asfaldile kanda. Vaatasin laste toimetamist ja katsetasin mõnusat värvipastat isegi.

Olenemata erinevatest planeeritud sündmustest ja ootamatutest tegemistest, kestis söe uurimine novembrist maini. Minu jaoks, tahaks loota, et ka laste jaoks, oli see kindlasti süvaelamus - midagi, mida jään alati hea tundegea meenutama. Natuke hulljulge, aga samas hullult äge!

Oma kogemusloo lahti kirjutamine on mõjunud mulle teraapiliselt - see on olnud võimalus sügavamaks eneserefleksiooniks, loksutanud paika minu uskumused ning aidanud mõtestada milline õpetaja ma tahan olla. Tõenäoliselt pani meie tegutsemine kõrvaltvaataja kukalt kratsima, aga mina ise tunnen, et see oli verstapost, milleni oli mul väga vaja jõuda. Oli see hirmude ületamiseks, tundmatusega silmitsi seismiseks või minu kohalolu ja laste usaldamise mõju mõistmiseks - ma veel ei tea. Ma tunnen, et õpetajatena me kahtleme endas väga palju - liiga palju. Tegelikult tuleks astuda kaks-kolm sammu tagasi, et tuletada meelde *miks me oleme selle töö valinud, kelle jaoks me seda teeme ning päriselt huvi tundma ja mõistma, kes on see laps, kellega me veedame suurema osa tema päevast!* Leian, et ma ei pea tegema tagurpidi saltot (kuigi seda oleks äge osata) või omama kõige uuemaid vahendeid, et olla hea õpetaja. **Ma olen hea õpetaja, sest ma olen olemas sellel hetkel, selles hetkes, selle lapse jaoks!**

KUIDAS PILVED TAEVAS PÜSIVAD?

Gaidy Tuul Ülenurme lasteaed Nurmepesa õpetaja

Kas olete kuulnud ütlemist, et inimesed, kes märkavad pilvi, suudavad oma ninaotsast kaugemale vaadata ja unistada? Kõlab ju armsalt ja samas ka arukalt. Ja tõepoolest, see võib päriselt seda tähendada. Või olete te mõelnud, kui palju kaalub üks pilv ja kuidas see taevas püsib? Või et ega hoopis vikerkaar pilvi üleval hoia ja kas pilve peal saab istuda? Just seesugused lapsekesksed märkamised algatasid Mõmmikute rühmas põneva projekti, mida rõõmuga teile jagame, hea lugeja! Tutvustame oma lugu, mille käigus lastest said suuremad unistajad, imelised fantaseerijad, kes palju rohkem märkavad, näevad asju erinevatest vaatepunktidest ja kelle jaoks pilved on saanud tähendusi juurde. Nendest lastest said lausa pilve-eksperdid. Ja pilved tulid lastele mängu, laste keskkond muutus ja lapsed selle sees. Õppimise toel ei jäänud pilved lastele kaugeks ja müstiliseks. Hoopis arusaadavaks said sademed ja viimaks ka aastaajad. Pilvi ja sademeid vaadates/uurides said lapsed uusi kogemusi ja teadmisi. Kas pilvede põhjalik vaatleja-uurija võib oma õpikogemuse tulemusena ise selle peale tulla, kuidas silmapiiri kujutada ja seda ei peagi õpetaja õpetama? Meie projektis just nii juhtus- osa rühma lapsi hakkas joonistama maad ja taevast ühendatuna, kadus tavapärane kujutusviis ülemine paberiserv siniseks ja alumine rohelineks värvida. Kõik ideed ja tegevused, millesse lapsed õhinaga õppides süvenesid, olid samal ajal nii üliväga mõnusad ja nauditavad, kõiki meeli haaravad, laste mõtlemist, kõne, ruumitunnetust ja loovust arendavad.

Eritooni ja -liiki pilved ja selle sademed, jäävihmast paksude lumekruupidena välja, kujundasid ilmekate vahenditena, mida lapsed uurisid ja jäljendasid, õpi- ja mängukeskkonna, mis tõid keeruliste ja isegi võimatuna näivad asjad lapsele lähedale ja mõistetavaks, lausa oma nahal tunnetavaks, mida lumehelvest või vihmapiisk lapse kätt või põske puutudes ju ongi.

Oli aasta algus, kui lapsed naasid jõulupuhkuselt ja rühma aknalaua püüdis laste tähelepanu nii keeruline ja võimatu asi nagu kalender - lineaarne ja arusaamatu numbrite korduses. Eelmise projekti ajal oli lastel tekkinud huvi sünnipäevade vastu. 6-aastaseks saamine näis väga tähtis sündmus olevat. Veelgi tähtsam oli oma tähtpäev kalendris ette näidata, millega enamus kahjuks hätta häd.

Olukord oli veidi ebamugav, sest numbritest ja tähtedest koosnev kalender polnud mitte kuidagi lapsele päriselt mõistetav. Kevad, suvi, sügis, talv- oma kivisse raiutud korduses ja tummas tuimuses. Lisaks veel kuude nimetused. Ja mis asi see aasta veel on? Kohe oli selge, et no vot pähe lapsed midagi tuupima ei hakka, sest see lihtsalt ei tööta, ei hakka isegi katsetama. Tuleb asjast aru saada. Aga kuidas? Lastel oli huvi ja meil õpetajatena oli võimalus neid toetada ehk see keeruline kalender tükkideks võtta, sest nii suur tervik on lapsele hoomamatu.

Otsustasime paarilisega, et hakkame siis lihtsalt otsast pihta, lammutame kalendri kui süsteemi juppideks. Alustasime päevast ja ööst. Lapsed teadsid väga hästi välja tuua nende erinevused. Algas oli kerge ja mõisted lihtsad, sest iga laps ju saab aru, et päeval on valge ja öösel on pime. Aga mis põhjusel on öö ja päev erinevad? Laiutasime õpetajatena käsi ning andsime ohjad lastele, lasime neil ise asja kallale asuda- küsida, uurida, arutada, avastada, katsetada ja mängida- motivatsioonil huvi üles kerida ja seoseid luua. Nii tekkis teekonna algus, mille kulg oli ennustamatu. Õpetajatena oli meil võimalus protsessi usaldada. Projekt võttis hoo sisse ja õpetajad lastega ühes sellega.

Alguses lapsed eristasid öö ja päeva oma kogetud tegevuste järgi. Joonistasid oma tegevused paberile ja jutustasid oma tegevuste kohta. Teema hakkas juba lapsele isiklikumaks muutuma, seosed vanade ja uute teadmiste vahel tegid head koostööd asjast aru saamiseks ning huvi jätkumiseks. Samal ajal lapsed hakkasid märkama, et aina hiljem läheb pimedaks ja aeg-ajalt piilub päike, ilm muutub. Laste pilgud olid taevasse suunatud. Näha oli, et mõnikord võib hommikune taevast olla hall ja lõunaks juba oranžiks värvunud. Pilved olid iga päev erinevad. Kord sadas lund- nojah, oli ju talv. Aga miks sadas juba järgmisel päeval hoopis vihma? Ja üldsegi- miks suvel rahet sajab, kui on soe? Tekkisid uued küsimused ja laste motivatsioon aru saada, miks ilm ja päeva pikkus muutub, oli märgatav.

Ja siis tuli õpetajate avastus. Ilm - just see on projektis oluline tõsiasi, millest kinni haarata. Laste joonistused, jutud ja küsimused ning mängude vaatlused, mida pedagoogilisse dokumentatsiooni kogunud olime, osutasid, et lapsed on leidnud viisi, kuidas kalendrit tunnetada, sellest aru saada, seoseid tabada. Saime paarilisega aru, et see võibki olla tõhus vahend, mis aitab lapsel kalendrit mõista. Olime lastega avastanud viisi, kuidas abstraktne kalender meeleliseks ja kogetavaks tundma panna. Leidsime, et uute teadmiste kinnitamine materjali ja mängu külge võib saada sügava ja lapsemeelse õppimise heaks lahenduseks. Siit oli julge edasi liikuda.

Kaardistasime laste eelteadmised ilmast, et ei hakkaks õppima seda, mis juba niigi teada. Lapsed rääkisid, et erineva ilmaga taevast muutub, taevast on pilved ja päike, kuu ja tähed, ka vikerkaar. Vesteldes tekkisid küsimused. Kuidas pilved taevast püsivad? Kui kerge on pilv? Kas pilved hoiavad vikerkaart üleval? Ehk elavad vikerkaare juures haldjad? Kuidas vihm taevast saab? Kas tähed on sakilised? Kas kuu särab või on hoopis hall kivi? Lapsed asusid väitlema. Lapselt lapsele kõlasid kinnitused, et kuu on siiski hall kivi ja täht on langev meteoriit, udu on tegelikult pilv jne. Jututeemad olid laiahaardelised - kõik, mis maast kõrgemal, tekitas uudishimu. Oli märgata, et lastel on erinevad teadmised ja lapselt lapsele õppimine saab siin hästi rakenduda. Kuna pilved said kõige enam tähelepanu võrreldes teiste huvipakkuvate teemadega nagu planeedid, tähed, päike ja kuu, hakkasid lapsed neid süvenenumalt uurima. Või et kuidas ometi!? Pilve tupp ju ei too. Kuid kas teate, mis? Meie tõime. Tegime pilve ise. Lausa kaks tükki! Eelnevalt toetasime laste huvi keskkonna kaudu. Proovisime laste tähelepanu kõikvõimalike vahenditega: kangad, paberid, värvid, videod, raamatud, jutud, valgusprojektsioonid, mängud, imitatsioonid. Koos lõime keskkonna, mis tekitas huvi pilvi ja sademeid erinevatest vaatepunktidest haistma, nägema, tundma. Tõepoolest, isegi tundma!

Katsetasime, kuidas saab ise pilve teha, uurisime, mida selleks vaja läheb ning tulemuseks oligi kaks pilve meie rühmaruumi haihtumas. See oli laste meelest väga lahe katse! Kuna pilvekatse komponendiks oli juukselakk, mille külge niiskusel oli vajalik haakuda, siis oli tunda justkui pilve lõhnagi. Kahtlustati vaid, et ehk hakkab toas seetõttu vihma sadama. Teises katses, mis oli pikaajaline, avastasid lapsed seda, mil moel kristallid kasvavad, mida aeg-ajalt luubiga uurimas käidi. Sõrmedega sai katsuda ajapikku kasvavaid soodakristalle.

Meelelise kogemusele lisandusid kõiksugu kõne abil võimalikud tegevused- intervjuud, arutelud, laste joonistuste kirjeldused, teatmeteoste kuulamised, sõnade kirjutamised, uute mõistete tähenduste õppimine jne. Laste joonistusi saatsid laste kirjeldused oma teose kohta ja aruteludest tegime nuppeid lapsi eriti huvitavatest teemadest. Mõistete tähendusi pakkusid lapsed ise välja. Ka mänguga provotseerisime märkama ja huvi looma.

Laulumängude saatel said lapsed pilveservalt alla kiigata ja fantaseerida, mida keegi allpool pilvi näeb- ega talunik all põllul tööd tee, milline on aastaaeg, mida keegi õhus kuuleb ja tajub- kas sajab vihma või ehk on liikvel linnuparv või koguni mööda vuhisev lennuk. Vaatepunkti muutmine lavastusmängu abil haaras lapsi lennult. Lumevana liikumislauluga kujutlesid lapsed, kuis võib talvine tuul tuisuselt puhuda, et siis hiljem õues ka tuult rohkem märgata. Tuulekella õue viimisega võimendasime märkamist.

Lapsed jälgisid ka ilma ja märkisid igapäevaselt kalendrit, mida võimendas sünnipäevade ootus väga hästi. Ka teised tähtpäevad said seetõttu palju enam tähelepanu kui muidu. Ilmavaatluse käigus viisime õue termomeetri.

Miinuskraadide tekkimisel said lapsed mahlapakkides jääplokke teha, et siis nendega õuealal mängida. Jää tekkimist oli põnev jälgida, sest selle valmimist oodati väga. Jää oli konstrueerimismängudeks meelis materjal. Aiakärud olid kasutusel iga ilmaga- mängiti vee, lume ja jääga, need olid lastele mängimiseks vajalikku materjali alatasa triiki täis. Rehvidest leitud jääpurikad olid kui kunstiteosed. Uuriti-vaadati lumehelbeid ja vee tilkumist. Mängulist avastamist leidis nii õues kui toas, ka metsaretkel ja jalutuskäikudel.

Mängult oli nagu päriselt ja päris oli nagu mängult. Ilm sai mängus üpris oluliseks. Näiteks ehitasid lapsed toas veekogu ja silla, millest rong pidi uduse ilmaga üle sõitma. Teinekord aga korjasid lapsed kokku kõik valged vabad vahendid, nn loose parts toas mängivale videopildile lisaks (see kujutas trooni filmitud liikumist läbi pilvede) ja mängisid, et nad on pilveemad ja -tütred.

Lapsed olid nutikad projektori ja vabade vahenditega piltide loomisel- kangastest ja pitsidest moodustati merevaade, millele lisati joonistades kalu jm elemente või meisterdati teisi toredaid pilvekompositsioone. Projekti lõpupoole mängisid lapsed lausa üleujutust ja päästeoperatsioone. Kõik ilmaga seonduv, millele varem tähelepanu ei pööratud, sai mängu osaks.

Ja mis veel kõige vingem- massiivne kogus vatiiniribasid, mis rühmaruumi mängimiseks mõneks ajaks kasutusele sai, tekitas vatiini sukeldunud lapses siira rõõmuhõiske: “See on mu elu parim päev!”

Ausõna - kui vaid ma ise oleks saanud sellises lasteaias käia! Mina ise sain ainult kodus nii põnevalt mängida- nt kõik kasutatud makilindid olid meil õega linnupesadeks ja me ise olime otse loomulikult linnud. Mul oli tohutu rõõm kogeda, kuhumaani saab positiivse provotseerimisega minna laste huvist lähtudes ja endale meelde tuletada, et see ongi laste jaoks tippude tipp mängulustiks ja samal ajal tohutult lahe võimalus materjali kogeda, sellega hullata ja tunda end nii suurepäraselt. Mäng kõige paremas võimalikkuses!

Kõige selle juures dokumenteerisid õpetajad laste arengut ja seadsid eesmärgi. Õpieesmärgid sidusime laste huvidega loomulikku kimpu lapse individuaalsusega arvestades. Keel ja kõne, matemaatika ja kunstitegevused lõimisime keskkonna valdkonnaga. Väga oluliseks keskkonna

tunnetuslikuks õppimiseks said erinevad materjalid nt kunstitegevuse kaudu. Lisaks kangastele sai kasutada habemevahtu, värve, pastelle, tapeeti jne. Pilvede kujutamisel sai protsess tähtsamaks kui tulemus. Lapse meisterdasid kollaažina ise aastaegade postrid, kuhu oma sünnipäevad märkisid. Laste huvi oli rühmas pidevalt visualiseeritud. Lapselt lapsele õpe kandis vilja ka väljaspool juturinge.

See oli taaskord kinnituseks, et olime lapsest lähtumise teekonnal. Näiteks oli ühel päeval lapsel huvi erilises tehnikas kosmost maalida. Kui ta oli maali valmis teinud, siis õpetas ta seda tehnikat ka kaaslastele. Huvilised olid suisa järjekorras.

Meie rühmas ei ole kunstitegevuses suhtumist, et kõik teevad ühte asja ja samamoodi. Lapsel on kaasarääkimise õigus vahendite ja väljendusviisi valimise üle. Kui laps puudub, siis pole ta saanud tegevuseks eelhäälestust ja joonistust ta tagantjärele ei teosta. Laps väljendab seda, mida ta teab, mitte seda, mida ta näeb.

Seega looming kasvab välja lapse minailmast- sellega arvestades tegid lapsed aja- ja teemakohased kunstitegevusi ka “Pilve” projektis. Loomulik oli ka see, et kui lapsel tärkas huvi taeva maalimist kaaslastele õpetada, milles vaid osa lapsi osa võttis, siis seda ta ka teha sai, just sel hetkel ja just huvipakkuvat teemat.

Lapsed said projektõppe meetodi tõttu tõhusalt aru, miks nad midagi kirjutavad või arvutavad, sest see kõik oli mõtestatud ja vajalikkusest tingitud. Nt arv 12 oli meil kuude nimetustega iseenesest peos. Huvist lähtuvalt oli arvude ja hulkadega toimetamine kalendrist arusaamiseks vajalik. Lapsi huvitas ka kella jälgimine. Numbrite märkamine erinevate tegevuste ajal aitas kellaaja tähendust lapsele seletada.

Laste teadmised kandusid tihti vabajoonistusena paberile. Käisime õpetajatena laste riidekappidest joonistusi dokumenteerimas, mida nad iseseisvalt olid teinud ja vaikselt kappi toimetanud. Saime paarilisega joonistusi avastades midagi väga lähedat teada! Mõned lapsed olid taevast vaadeldes ja uurides ise perspektiivi joonistama õppinud. Enam ei hõljunud sinine triip ülemise serva ääres, millele alumises servas roheline triip vastu vaatas. Taevas oli kohtumises maaga ja taevas ise oli nüansirikas.

Joonistatud oli päikeseloojanguid, kui ka kõrgemaid kihte, sh planeete kujutades, taevad olid erinevates toonides. Ruumitunnetus oli laste jaoks uue mõõtme võtnud ja seda oli õpetajatena uhke märgata.

Mingil hetkel sai laste jaoks täiesti loomulikus teadmises, et tegelikult ei saagi päris täpselt aru, mis aastaaeg parasjagu käes on. Ilma abil me küll veidi adume aastaaega, kuid juurde on tarvis keskkonna kirjeldust, nt mis samal ajal õues kasvab jms. Sest nii ju ongi, et mõnikord on suviselt soe kevad ja viimaselt märg talv, kuid looduse tunnuseid oskuslikult kogudes võib veenduda, kas kokku saab kevad või pigem sügis. Ja seda Mõmmikute rühma lapsed õppisid - lapsed kogesid erinevate meelte ja sademete abil, tunnetasid kogu kehaga, juttude ja mängudega, mida kalender sademete tõttu tähendada võib. Õpetajana puudutas mind ühe lapse kommentaar, kui ta taaskord laua taga midagi toimetas ja meisterdas: „Kui ma vaatan ja uurin, siis ma tunnen, et mu pea läheb suureks ja punni! Läheb tarkusest punni!“

Projekti lõpus külastas lapsi ka vee-ekspert, kes rääkis lastele veeringlusest. Lapsi oli huvitanud tõsiasi, kas vesi saab kunagi otsa. Koos vesteldi, arutati ja uuriti huvi pakkuvad teemad veel kord

üle. Lapsed olid seejuures võrdsed partnerid arutama ja kaasa rääkima. Ühiselt jõuti arusaamisele, mida inimesed ise saavad teha, et vesi maailmast otsa ei saaks. Lapsed said kinnitust päris oma ala inimeselt, et kõik see, mida nemad ise olid eelnevalt õppinud ja teada saanud, et see oligi tõde. Laste eneseteadlikkus ja -kindlus said tunnustust tänu koostööle eksperdiga. Lapsed said täpselt teada, kuidas pilved taevas püsivad. Projekti algatanud küsimused said veenvad vastused ja projekti võis lõpetatuks pidada.

Laste algatatud huvi, rühma meeskonna usaldus projekti protsessi vastu, võrdsete partneritena toimetamine (laste ja täiskasvanutega arvestamine), koostöö eksperdiga- me Mõmmikute rühma õpetajatena leidsime, et projektõpe meetodil õppimine ja kasvamine õnnestus hästi, kuna laste huvi peegeldus oli mänguliselt elav ja teadmistelt sisukas. Pärast "Pilve" projekti oleme koos lastega enamgi veendunud, et asjadest saab päriselt aru vaid siis, kui selleks on huvi, mis tekitab motivatsiooni avastama, uurima, leiutama, looma, katsetama, protsessi nautima ja uusi teadmisi tegudesse ja mängudesse kaasama.

Loovas mõtlemises kasvab üks asi välja teisest ja nii lahe on mõtteid ja ideid tegevuste voos tõeliselt kogeda ning lasta vaimustusel end uute küsimusteni kanda. Laste uudishimust ja soovist projekti suunata küsimuste ja väidetega kasvas välja tõeline teadmiste pank ja sealhulgas olulisem-mõnus mängu kogemus, mida kõike lapsed said luua, kogeda, tunda ja tunnetada kõigi oma meeltega. Lastega tehtud intervjuudest koorus välja nende tähelepanek ka mängu osas. Siin mõned näited:

Lenna Marii: “Pilved on nagu sellised pehmed, valged ja hallid. Siis ka veel vahest õhukesed. Me uurisime pilvi, selle pildi peal. Me joonistasime pilvede peale, Gaidy näitas pilti tahvli peal ja me joonistasime sinna peale. Pilved liiguvad, ma nägin mingil päeval seda. Pilvedest sajab rahet, lund, vihma ja lõrtsi. Pilves on vesi. Talvel on külm ja sügisel on tuuline ja värvilised lehed on. Mulle meeldis teha pilvemaali. Tegime talve ja talveasju, mängisime palju. Sain teada, et vihmast tulevad lumehelbed.”

Pärl Jasmiin: “Pilved on nagu õhust ja aurust, sest kui sa tahad pilve peal istuda, siis sa kukud läbi ja ei saa, sest see on aur. Pilvest sajab alla vihma, lõrtsi, rahet ja lund. Kui pilvest sajab vett alla, see vesi aurab ära ja tekib uus pilv. Ma sain teada, et pilved on õhust tehtud, sest väiksena ma arvasin, et pilve peal saab olla, aga tegelikult ei saa, sest see on õhust. Mulle jäi meelde, kui kui me tegime pilvedest ringi, ja seal on see pilt. Ja seal oli lumivalgeke. Me uurisime tahvli pealt pilvi, seal käis

üks video ja nägime pilve sisse ja pärast saime tahvlile joonistada. Pilvest võib tulla mõnel maal ka suured raheterad, aga Eestis ei tule. Veeteadlane rääkis, et maa all on ka vett ja osadel inimestel, kel kraani pole, saavad maa alt vett, neil on kaev siis. Ta rääkis, et kui vihma hakkab sadama ja kui jõed ja tiigid on vett täis, võib tekkida veeuputus, kui vesi ei mahu maa alla ka. “

Tobias: ”Pilved tekivad auruga. Sajab vihma, lund, lörtsi ja rahet. Veest lähevad veepiisad üles taevasse. Kõige rohkem meeldis mulle pilvedega mängida, me leidsime ühe ilusa taeva ja tegime sellest pilti.”

Gretelin: “Me uurisime kõige essana ja tegime mõned mängud. Mõned on nendest, kuidas pilved olid õhus ja siis me mängisime selle vatiiniga, et see on suur pilv. Siis me joonistasime pilvi ja joonistasime pilve piltidele mõned asjad, et kui üks inimene oli joonistanud ägedad näod. Lumehelbed tekivad nii, et tekib kristall ja siis see muutub lumehelbeks. Sain teada, et Eestis võib ka veeuputus tulla, mitte ainult teistel maadel. Sest kui asfalt on, siis kui kõik veekohad on täis ja asfaldist ei saa vesi läbi minna ja tekib suur loik, see ongi veeuputus. Kõige rohkem meeldis mulle vatiini sisse hüppamine. See oli äge!

Kogu loo punkti asemel on meie poolt üks vihmapiiisk. Kas teie teate, mis kujuga on vihmatilk? Kui ei tea, siis on võimalik see välja uurida. Mõmmikute rühma lapsed juba teavad, saate meile külla tulla ja küsida.

Õpetaja Gaidy Tuul, projekti “Pilved” õpetajad: Gaidy Tuul ja Tiina Kaljumäe (Mõmmikute rühm)

KALAHUVILISED

Anne Oona Tartu Eralasteaed Terake vanemõpetaja

Meie lasteaia üheks eesmärgiks on olnud pakkuda lapsest lähtuvat kaasaegset õpi- ja mängukeskkonda, kus laps õpib lugu pidama ümbritsevast loodusest. Oma töös lähtume Reggio Emilia põhimõtetest, et laps koos täiskasvanuga on õppija, avastaja, looja, mängija ning ta peab saama õppida läbi kogemuse- puudutades, liigutades, kuulates, kuuldes, uurides, vaadates, avastades.

Meie Silmaterakeste rühmas on olnud eriline koht väärtuskasvatusel. Pearõhku oleme pööranud isiksuse väärtushoiakute kujundamisele ning laste väärtuste teadlikule suunamisele. Üheks põhilisemaks õpetaja töövahendiks on olnud **lood, muinasjutud ning rahvaluule väikevormid- vanasõnad, kõnekäänud, mõistatused**. Lood on olulised, sest nad õpetavad lapsi kuulama, arutlema, analüüsima, mõtlema ning põhjus-tagajärg seoseid nägema.

Eelmisel õppeaastal viisime rühmas läbi mitmeid loodusega seotud projekte. Lapsed juhtisid erinevaid loodusega seotud töötubasid- meisterdasid liblikalilli, õpetasid üksteisele rasvakriitidega lehetrüki tegemist. Vastused leiti koos paljudele uurimisküsimustele- kas puud saavad minna kõhnemaks, miks vajavad puud tüve, mille poolest inimesed ja puud sarnanevad jm. Loodust õppisime tundma ja avastama õppekäikudel nii loodusesse kui muuseumidesse. Hommikuringides olid külalisteks lapsevanemad, tudengid, teadlased. Külastasime vanemate töökohti, millest üks meeldejäävamaid oli õppekäik keskkonnaametisse. Üheks pikemaks ja põhjalikumaks projektiks oli jaanuaris- veebruaris toimunud projekt „**Kalahuvilised**“.

PROJEKTI ALGUS JA HUVI

Projekt sai alguse jaanuaris, 2023 aastal. Lapsed, eelkõige poisid, olid käinud korduvalt ateljees kalamängu mängimas ning kala püüdmas. Seal olevad mänguvahendid- magnetitega kalad ning kalaõnged olid lapsi juba varasemalt köitnud. Huvi erinevate kalapüügivahendite ja veealuse maailma vastu oli suur

LOOVUS, TEADMISED JA LAPSESUU

Projekti pealkirjaks valisid lapsed üheskoos nende endi poolt väljapakutud pealkirjade seast üksmeelselt Aro pakutud pealkirja- “**Kalahuvilised**”.

Ilmnes, et laste silmaring sel teemal oli lai ning teadmised mitmekülgsed.

Lilli - Eestis elab palju kalu- mõned armastavad soolast vett, mõned puhast vett. Ma püüdsin täna merest kala, mille nimi on Milje. Kuna meri oli väga lainetav, ei pidanud kala seal vastu. Ma püüdsin ta kinni ja panin akvaariumisse

Gustav - Rubenil on kala akvaarium, kus on kaks kala. Ühel on oranž kõht, teisel on pealt hele, seal kus saba on, on ka oranž

Rio - kala elab mere sees

Evert - ma püüdsin täna kala ja tulin lasteaeda. Püüdsin klõunkala- oranžide triipudega valge kala

Katarina - minu issi käib koguaeg kalal ja ma olen kala söönud. Kalad elavad ka akvaariumis, ma olen näinud seda Peppa multikas

Ott Villem - kalad hüppavad ka. Ma tean, et nad söövad vetikaid ja elavad vee all

Küsimusele miks on vaja erinevaid liike kalu vastasid lapsed, et muidu ei oleks midagi süüa ja keda siis linnud sööksid ning lisasid, et inimesed jääks muidu nälga, sest inimene vajab kala ja rasva.

PÕNEVUST JA HUVI ANTUD TEEMA VASTU SUURENDASID ERINEVAD TEGEVUSED

Lapsed uurisid Eesti kui mereriigi maakaarti, elu meredes ja järvedes. Katsed meresoola ja peenikese söögisoolaga ergutasid laste meeli ning aistinguid. Rühmas käis lastele kalu tutvustamas kalateadlane Jürgen Tartu Ülikoolist.

Lapsed sukeldusid täielikult kalade maailma. Koos Jänku-Jussiga uudistasid lapsed rannarahva muuseumi kalu ning said vastused küsimustele *Miks kalad põhja ei vaju? Kuidas kalad hingavad? Millised on kalade erinevad elukohad?*

Lapsed õppisid raamatute, videote, plakatite ja *i-padi* abil kalamängus olevaid kalu määrama ja niimoodi erinevaid kalaliike tundma. Lapsed joonistasid, maalisid, voolisid kalu neid kujutades ning kirjeldades. Tartu Loodusmuuseumis koguti uusi teadmisi kalade toitmisest ning eluviisist. Suure huviga vaadati videot delfiinidest ja vaaladest, tutvuti ookeani sügavustega ning uuriti raamatust merikilpkonnade elu. Meeldejääv oli õppekäik Emajõe äärde.

Põnev oli seilata mängulaevaga merel ning püüda enda poolt kujundatud minimaailma maketilt kalu, meisterdada rahvuslikke kiluvõileibu EV sünnipäevaks ja mängida toredat õppemängu “Mis ujub, mis vajub...”.

Edukalt kulges lapselt- lapsele õppimine, mille tulemusena said täiendust koostööoskus, organiseerimisoskus, esitlusoskus. Mona tõi lasteaeda oma meisterdatud kalaakvaariumi ja tutvustas seda teistele, Elo viis läbi laevukese meisterdamise töötoa.

Lapse erinevad meeled ja aistingud leidsid projekti jooksul mitmekülgset rakendust. Süvenes huvi lugude ja juttude vastu...

LOOD JA MUINASJUTUD

Üheks oluliseks õpetaja töövahendiks meie rühmas on olnud lood, muinasjutud ning rahvaluule väikevormid: vanasõnad, kõnekäänud, mõistatused. Lood on meie igapäevased kaaslased, kuna nad mõjutavad laste arengut ning aitavad kujundada väärtushinnanguid. Tähtis roll on olnud igakolmapäevastel muinasjutuhommikutel. “Kalahuviliste” projekti käigus kuulasid lapsed mitmeid muinasjutte:

“Muinasjutt kuldkalast”

Muinasjutt “Meriprintsess”

E. Särgava muinasjutt “Rebane varastas taadi kalad”

A. Jakobsoni muistend “Haugi loomine”

Pärast muinasjutuhommikul kuulatud muinasjuttu kuldkalast esitasin lastele küsimusmissugune on sinu soov kuldkalale. Vastused näitasid laste keskkonnateadlikkust ning peegeldasid nende väärtushinnanguid:

Mona - soovin, et inimesed ei viskaks enam prügi maha

Ann - ma tahan, et taevas oleks vikerkaar

Evert - soovin oma perele ilusat kaarti meie perest, et ma saaks koos Adeelega seda võluda

Aro - sooviksin, et ta hästi elaks

Meie rühma 6-7 aastased lapsed kuulasid ühel muinasjutuhommikul August Jakobsoni muistendit “Haugi loomine”, mida kuulamise järgselt üheskoos analüüsisime.

“Haugi loomine” August Jakobson

Kõige esimene kala, kelle vanataat valmis tegi, oli haug.

Haug oli uhkust täis, luusis kohe läbi kõik maailma mered, tuli vanataadi juurde tagasi, sõnas sipsukalt: “Oled minu jaoks ikka tõesti hirmus vähe elamisruumi rajanud, imesta ainult ja vanguta pead! Mahun vaevalt ära oma tulevase suguseltsiga. Kui sul peaks mõttesse tulema peale minu veel muidki kalu luua, siis pead sa kindlasti ka vett juurde looma.”

Vanataat ootas, kuna ennast täis asjamees oma pajatamised ära pajatas, ja vastas:

“Sinu jaoks, sõber haugike, on neis vetes, kus sa hulkumas käid, hoopis napilt kohta ette nähtud. Sügavad paigad nii jõgedes kui järvedes, nii meredes kui ookeanides kuuluvad kõik teistele, mitte sinule. Sina oma suursuguseks kuulutatud sooga pead täitma ainult madalaid ja mudaseid sonniseid. Sinna heidad sa oma marja, seal kasvavad üles sinu maimukesed, seal ajab inimene kord sind ennastki taga...”

“Nonoh, nonoh- vaatame aga!” Hüüdis haug, lõi sabaga sulpsu ja ujus minema.

Aga ega tal olnudki midagi suuremat vaadata. Nii see oli seatud ja nõnda see ka jäi. Ja just sellepärast, et neile mujal kohta ei lubatud, tungivadki haugid igal kevadel mööda madalaid mudaajajaid üles ning elutsevad vahel isegi heina kraavides.

Kui uhke haug oleks sel korral oma tahtmist saanud ja kõik mered enda alla võtnud, poleks teistel kaladel ammugi enam ruumi: haugid on ju aplad ja hävitavad kõik oma naabrid!

LASTE MÕTTEID KUULDUD LOO PÕHJAL

Aro - haug oli ahne, ebaviisakas, ta tahtis väga palju asju. Kui teda oleks kõik kohad täis, poleks tal midagi süüa. Haug on ju röövkala. Ta peakski olema mudas, siis ei saaks teisi kalu ära süüa. Ja nagu vanasõnad ütlevad- “aeglaselt sõuad, kaugele jõuad” ja “suur tükk ajab suu lõhki”.

Edi - haug oli kuri ja tahtis tervet maailma endale. Ta ei hoolinud teistest, uskus ainult endasse.

Grete - haug käitus halvasti.

Johanna - haug oli uhke ja laiskvorst. Ta ei jaganud teistega midagi ja mõtles ainult enda tunnetele ning tahtis kogu maailma valitseda.

Nadežda - ta mõtles ainult endale. Tahtis olla ise ilus ja et kõik mered ja ookeanid oleksid tema omad.

Sara Matilda - ta oli ennasttäis, ahne, hoolis ainult endast, tahtis kogu maailma endale.

Kuna projekti käigus esitasime lastele teemakohaseid mõistatusi ja vanasõnu ning lugesime erinevaid luuletusi, tekkis ka lastel endil soov neid välja mõelda.

Edi - mõista, mõista, kes see on... Kes tahab tervet maailma ära vallutada? /haug

Aro - mõista, mõista, kes see on... Hammas terav, keha vorst? /haug

Elab soos, elab vees, aga ei ela meres ega järves? /haug

Luuletus "Haug" /Aro/

Haug on mudas kasvand kala,

keegi sinna vett juurde ei vala.

Karistuseks mudas elab,

sest et ahnepäits on tema.

Sellepärast elab soos,

et tal karistuseks lood...

PROJEKTI KÄIGUS TEKKINUD MÕTTED JA TÄHELEPANEKUD

- Lapsed on loovad ja julged projekti pealkirjade väljamõtlemisel ning oma mõtete avaldamisel- neil arenes julgus oma ideid väljendada
- Lastel on hulgaliselt teadmisi veekogude ja veeloomade kohta
- Soovid kuldkalale olid üldinimlikud ning tulevikku vaatavad
- Lapselt- lapsele õppimine toimis edukalt- julgustas ka teisi proovima
- Laste sõnavara oli lai- haugi iseloomustades kasutati palju erinevaid omadussõnu
- Laste mõeldud vanasõnad ja luuletused pakkusid elevust ja rõõmu nii nende loojatele kui äraarvajatele- kuulajatele
- Lood aitasid rikastada lapse maailmapilti, metafoorid arendada kujutlusvõimet. Olulisel kohal oli nali ja huumor ning mängulisus.
- Arenes laste mõtlemine: metafooriline mõtlemine, mis toetab seoste loomist, loogiline mõtlemine, mis aitab leida põhjendusi ja teha kokkuvõtteid, paindlik mõtlemine, mis võimaldab näha erinevaid vaatenurki.
- Lastel arenesid looduse- ja keskkonna teemadega seotud väärtushinnangud.
- Lapsed tegid edukalt koostööd, püüdsid leida kompromisse.

Tänu põnevale projektile ning lugudele tõusis laste enesehinnang. Tegelaste käitumismotiivide üle arutlemine aitas lastel näha erinevusi nende käitumises, mõista põhjus - tagajärg seoseid, kujundada väärtushinnanguid. Muinasjutud ja rahvajutud aitasid arendada laste kõnet, fantaasiat, mõtlemist ja kuulamisoskust, julgust ning eneseväljendusoskust, mis on eduka suhtlemise aluseks. Olen veendunud, et narratiiv on väärtuslik õppevahend. Lapsed kuulavad lugusid suure huvi ja põnevusega. Nad õpivad mõistma teiste tundeid ning väljendama oma seisukohti ja arvamusi.

Sain tunnustust oma tööle ja motivatsiooni edasiseks. Hindan enda juures seda, et märkasin laste huvi ning kasutasin erinevaid provokatsioone laste õppimisvõimaluste laiendamiseks. Õpetajana andsin lastele aega ja võimalusi teha valikuid õppematerjalide suhtes, hindasin laste mõtteid ja küsimusi, lõin mängutingimusi, väärtustasin ja tunnustasin laste originaalsust ning püüdlusi.

Tugevnes veelgi koostöö lapsevanematega

Reggio Emilia pedagoogika lähtub ühisest koostegemisest. Pean oluliseks teha koostööd lapsevanematega, suhelda, anda vanematele tagasisidet lapse päevast, saada tagasisidet rühmas toimuvast. Vanemate tagasisidest ilmnes, kuidas projektiga seotud tegevused kodudes kajastusid.

Johannese ema- seda, kuidas kalade projekt koju jõudis, oli märgata igas käelises tegevuses: kõik rühmas tehtu tuli kodus läbi proovida(kalade voolimised, maalimised, kleepimised jne). Kodune raamaturiil vaadati hoolega üle ja otsiti kaladega seonduvaid jutte, pilte. Lisaks olid õhtused unejutud lapse poolt alati kaladest, osaliselt ümberjutustused ja osaliselt omalooming.

Aro ema- Aro märkas raamatukogus kala raamatut ja tahtis seda lasteaeda tuua. Kodus jäi silma, kuidas laps oskab rääkida oma huvist, teadmistest. Elusolendi tutvustamise vorm kajastus läbi looduse uurimise ja teadusliku lähenemise näiteks liivarebase miniesitlusel perele.

Everti ema- teema käsitlemine oli väga mitmekülgne ja põhjalik. Oli imetlusväärne, kuidas õpetajad erinevate tegevuste, kogemuste ja teadmiste kaudu kõike lapse jaoks tervikuks sidusid. Seejuures nägin, kuidas lapse jaoks oli see puhas avastamis- ja tegutsemisrõõm. Vanemana tundsin samuti end kaasatuna, sest projektist anti pidevalt ülevaadet. Väga tore oli ka pildimaterjal, mida vanematega jagati. Tänu sellele oskasin vanemana lapsega kodus tehtust ja kogetust rääkida ning selle üle arutleda. Ka kodus uudistasime lapse valitud mere teemalisi raamatuid, mida too kindlasti ka lasteaeda teistele vaatamiseks viia soovis. Nii tegutses laps nii kodus kui lasteaias ühises tähendus väljas ning tundis sellest suurt rõõmu ja lusti. Just seesama õppimisrõõm, uudishimu ja tegutsemislust, mida toetatakse ja suunatakse, aga ei sunnita, on see, miks projektõppe vormis teemakäsitus on lapse tervikliku arengut silmas pidades niivõrd oluline ja mille head mõju enda lapsele näeme iga päev.

Elo ema- kalahuviliste projekti ajal näitas Elo mulle ühel õhtul kodus, kuidas ta lasteaias oli laeva õppinud voltima. Ma näitasin vastu ruumilise purjeka voltimist. Elo otsustas teha purjekale ka aluse, luues nii väikese ruumilise maailma. Lisaks joonistas Elo ühel õhtul ise välja mõeldud kalaliigi, ühele poole paberit elus looma, teisele poole surnud luukere looma- kalaliigi nimi oli paskpantser.

Mona ema- kalade teema on Monale alati olnud südamelähedane. Lapsed on meiega väiksest peale kalal kaasas käinud ja Monale kalapüük väga meeldib (kala sööb ta ka hea meelega). Ja muidugi on ta endale päris akvaariumit tahtnud. Aga nüüd, kui lasteaias oli kalade projekt, siis tal tuli täitsa endal ükspäev mõte, et teeb ise endale akvaariumi. Kleepis kala kleepsud plastmassist hoiukasti sisse ja pani kive ja teokarpe põhja. Seda hoiukasti kasutab ta tegelikult sageli oma mängudes, seal on elanud suvel aiast toodud teod, mängu jänessed ja hamstrid ja hiired. Igatahes, kui ta selle akvaariumi tegi, siis tahtis seda ilmtingimata lasteaeda teistele näitamiseks kaasa võtta. Ja nüüd kevadel käime jälle kalal.

LAPSEVANEMATE MÕTTEID LASTES LOODUSKOMPETENTSI KUJUNDAMISEST

„Keskkonnaõigusega palju tegelenud juristina tean hästi, et elame kolme suure keskkonnakriisi ajastul, kliimakriis, elurikkuse kriis ja saaste kriis. Keskkonna säästmine ja päästmine on oluline nii looduse enda pärast kui inimeste põhiõiguste kaitseks. Kuna lähitulevikus keskkonna kriiside tagajärjed tõenäoliselt vaid süvenevad, puudutab see otseselt meie lapsi nende tervist, nende võimalusi ja valikuid tulevikus. Mitmel maal, nt Saksamaal, Rootsis ja Portugalis on just lapsed pöördunud oma õiguste kaitseks kohtusse ja kutsunud seeläbi riiki valitsevaid täiskasvanuid korrale keskkonda paremini hoidma. Kui õpetame oma lapsed loodust tundma, hoidma ja armastama, hoiavad nad meie riigi õigel rajal. Oluline on ka see, et laps mõistaks oma tegude ja valikute tagajärgi. Need teadmised ja hoiakud jäävad kõige paremini külge, kui laps õpib, kuuleb ja näeb neid paralleelselt kodus ja lasteaias- koolis.“ /Lapsevanem Pihel/

„Looduses on peidus lõputult lugusid. Nende avastamine koos lapsega on võimalus täiskasvanu jaoks võtta aeg loodust paremini tundma õppida ning seda selle kaudu väärtustada, lapse jaoks aga võimalus maast madalast kasvada arusaamisega looduse iseväärtusest. Tänapäevased tehnoloogilised lahendused muudavad koos lapsega looduse avastamise igaühele kättesaadavaks. On rakendused nagu Google Lens, Plantnet ja Siuts, aga ka paljud muud, mis võimaldavad määrata loomi ja taimi pildi või hääle järgi. Lisaks õpetab selliste lahenduste kasutamine nutitelefoni suhtuma kui kasulikku tööriista, mitte mänguasja. Looduse eeskujul saab arendada ka kunstioskusi, sest loodusest leiab kõige suurema ilu- mõelge kasvõi mõne liblika tiivamustrile, lindude sulestikule või lilleõitele. Charles Darwin on öelnud, et inimesed pole võimelised looma midagi võrdväärset looduse kunstiteostega, ja tal on ilmselt õigus. Looduse

lugude tundmaõppimine aitab arendada ka empaatiavõimet, mis on äärmiselt oluline tänapäeva maailmas, kus inimene loodust nii suurel määral hävitanud on. Kurbus ja kaastunne on siinkohal ilmselt osa õppimisest, mida ei peaks vältima, kuid sellega koos kujuneb ka respekt ja hoolimine, mis on meie keskkonna hea käekäigu jaoks tulevikus hädavajalik.

Inimesele kui liigile on omane koos õppimine. Sellest pole midagi, kui õpetaja, lapsevanem alguses vastuseid ei tea. Koos vajaduste otsimine looduse saladuste kohta on kõige tõhusam õppeprotsess.“ /Lapsevanem Tuul/

Olen äärmiselt tänulik, et meil on nii teadmishimulised, loovad, julged ja hakkajad lapsed ning neil on teadlikud, toetavad ja tänulikud vanemad! Koos õppimine viib meid kõiki veelgi enam edasi!